

Magyar Táncművészeti Főiskola

Néptáncpedagógus Szak

„Magyarnak maradni”

Horvátországi magyar örökség

Témavezető : Lévai Péter

Készítette: Kiss Gábor

Táncpedagógus szak

néptánc szakirány

2008

Tatalomjegyzék :

<i>I. Bevezetés</i>	3. oldal
<i>II. Célkitűzés</i>	5. oldal
<i>III. Kutatás</i>	10. oldal
<i>IV. Horvátországi magyar néptánc örökség</i>	21. oldal
A néptánc örökség általános elemzése	22. oldal
Régi stílusú tánc örökség	24. oldal
Új stílusú táncok	31. oldal
Egyéb (vegyes táncok)	35. oldal
Gyermekjátékok táncai, gyermekjátékok	35. oldal
Zenei kíséret	39. oldal
<i>V. Drávaszög népviselete</i>	39. oldal
<i>VI. Összegzés</i>	45. oldal
<i>VII. Szakmódszertan</i>	46. oldal
<i>Bibliográfia</i>	58. oldal
<i>Mellékletek</i>	60. oldal

„Magyarnak maradni”

Horvátországi magyar örökség

I. Bevezetés

A volt Jugoszlávia területén **1991-ben kitörő háború** hatalmas pusztítást és veszteséget okozott a horvátországi magyarság legjelentősebb, összefüggő területén is Dél-Baranyában, a Duna és Dráva folyók közötti háromszögben, Drávaszögben is.

Sok horvátországi magyar harcolt ebben a politikailag gerjesztett nacionalista és sovinizta eszméktől vezérelt a hat népcsoport Szerbia, Horvátország, Szlovénia, Bosznia-Hercegovina, Macedónia és Montenegró külön válását eredményező háborúban. ***Sok magyar*** férfi, nő és gyermek ***halt meg, családok szakadtak szét, falvak néptelenedtek el.*** Sokan elmenekültek szinte mindenüket hátra hagyva életüket mentve. ***Európa legnagyobb fegyveres konfliktusa volt ez a II. világháború óta.***

A háború után nem csak az épületeket, nem csak az utakat, hidakat, lakóházakat kell ***újra építeni***, hanem az otthon maradt illetve a hazaköltöző ***családok, falvak közös életét*** is.

A háború előtti és utáni magyar lélekszám nagymértékben csökkent. Ennek oka a háborúban elesett magyar katonák illetve civilek nagy száma, a vissza nem térő elmenekült családok hiánya, illetve egyre többen nem beszélnek már a magyar nyelvet és ***nem vallják magukat magyarnak.***

Magyarországon magyarként sokkal természetesebb és ***könnyebb élni***, mint az országon kívül más nemzeti kultúrába illeszkedve szigetként magyarnak maradni. Természetes itthon a magyar beszéd, elérhető minden forrás ahhoz, hogy a kultúránkban éljünk, azt tanuljuk, megismerjük, magunkénak tudhassuk. A határon túl pedig ezek a lehetőségek nem ennyire adottak, kevésbé teljesekek.

A család dönti el milyen nemzeti kultúrán nevelkedjen gyermekük, milyen nyelven tanuljon, milyen iskolába járjon. ***Sok család olvad be a többségi nemzetbe.*** Annak ellenére, hogy saját maga még magyar iskolába járt, gyermekét horvát iskolába adja, hogy később a jobban tudjon érvényesülni. A magyar tannyelvű iskolák közül több bezárt, a tanulók száma rohamosan csökken. A településen működő ***magyar iskola*** az egyik legfontosabb lehetőség a fiatalság nevelésére, oktatására. Egyben programokat szervez, ***összekapcsolja a faluközösséget.***

Ebben a nehéz helyzetben, ha már magyar iskolák padjait is egyre kevesebben választják, rendkívül fontosak lennének olyan magyar kulturális közösségek, melyek összetartják, nevelik a magyar fiatalságot, arról egy képet alkot, megmutat, ***közösséget teremt.*** Erre rendkívül alkalmas ***a néptánc.***

Már működő magyar néptáncgyűttesek, iskolás csoportok is bizonyítják, milyen ***nagy szükség van*** egy falu, iskola életében ***egy jól működő néptáncos közösségre.*** Fontos pedagógiai színtere lehet fiatalok ***egészséges nemzeti identitás tudatot erősítő művészeti nevelésére.***

Szakedolgozatom címének „Magyarnak maradni” Horvátországi magyar örökség, azért választottam, mert a háború vége óta dolgozom a Drávaszögben, és ott szembesültem azzal, hogy mindennapi harc megtartani a magyarságot magyarnak, a rohamosan fejlődő és felgyorsult világ hamar eltüntetné ezeket a szigeteket, több kapaszkodó kell ebben a mindent gazdasági szempontból megközelítő világban. A ***néptánc*** is egy ilyen ***kapaszkodási forma*** lehetne mely egyben több, újabb lehetőséget nyit, és ***természetes közösséget alkot.***

A néptánc művelésének a tánctechnikai tudás fejlesztésén kívül sok olyan pozitív hatása van, amiknek fontos szerepe lenne, még egy segítséget nyújtana a drávaszögi magyar fiataloknak. ***A néptánc közösségfejlesztő*** ereje az egyik legfontosabb szerepe a nevelés terén. Az ember ritkán táncol egyedül, vagy akkor is társai jelenlétében teszi azt. A közös együtt ***mozgás,*** közös tanulás összekovácsolja ezeket az embereket. Akik ezt művelik, ezeknek a

közösségnek több célú és eredményű a munkája. Célja önmaguk szórakoztatása, magyar *hagyományápolás*, kapcsolat és közvetítés a külső környezet felé a magyar népi kultúráról, magyar néptáncról. *A népi kultúra aktív részese lesz.* Ez az aktivitás nagyon fontos lenne a baranyai fiatalok életében, tehetnek valamit a magyarság megőrzéséért, a néptánc nyelvén tanulva, szórakozva, együtt dolgozva.

II. Célkitűzés

Szakedolgozatom célja bemutatni, hogy a drávaszögi fiatalok nevelésében *milyen fontos szerepet vállal illetve vállalhatna a néptánc.* Áttekintést szeretnék nyújtani kulturális örökségükről, legfőképp a *néptáncos hagyatékról* kívánok *elemzést* nyújtani, *megvizsgálva néptánc pedagógiai szerepét.*

Mi is lenne fontosabb az életünk során, mint hogy egészséges testtel és lélekkel magunkat és másokat megismerve, megszeretve, családot alapítva éljünk abban a világban, amit őseink reánk hagytak. Szüleinktől kaptuk a jelent és a jövőt, őseinktől a múltat. Születésünk pillanatától örökséget kaptunk, egy batyut az útra, és abba belelesni emberi kötelességünk. Bepillantva egyre több értékre lelünk, melyek újabb értékek felé mutatnak.

A jelen nem egy lassan átgondolt, nyugodt világról szól, hanem egy rendkívül erőszakos gazdasági világban élünk. Ez a törekvés egyforma embereket kíván, a sokszínűség problémát jelent. Egy természetellenes életfelfogás, mely önmagunk ellen szól. *Az aktív cselekedet* mely ezeket a hatásokat ellensúlyozzák, *nagyon fontossá válnak.* A kultúránk megismerése, hagyományaink ápolása a legemberibb aktív cselekvés. Ez a cselekvés fizikai és szellemi aktivitást is jelent egyben.

A népi folklór, és főleg a néptánc az egyik olyan művészeti forma mely sok emberhez tud eljutni, hangulata megmozdít minden lábat, egyből cselekvésre késztet, a szellemet felszabadítja, közös együtt táncolás öröme szellemi és fizikai igényné emelkedik.

Az egyik fontos érték lehet a néptánc, mely megnyitja az utat a többi érték felé is. A baranyai magyarok érték megtartása sokkal nehezebb feladat, hisz rendkívül erős a többségi nemzeti hatás. Ez természetes folyamat, azonban a felgyorsult világ a „beolvadásra” ösztönzi az embereket. Az országukban való érvényesülés sokszor ilyen nagy áldozatokat követel meg családoktól, emberektől. Magasra fel kell mutatni a magyar értékeket, hogy láthatóak legyenek a más nemzetek jelen esetben horvát értékek között.

Feltételezésem szerint nagyobb igény és szükség lenne a magyar iskolákban a néptánc tanításra, szakkörök, csoportok alakítására. Iskolán kívüli a falu közösségéből alakuló csoportok alakítására. A faluközösségek igénylik a néptáncos közösségeket, azok nyújtotta lehetőségeit. A megfelelő forráshiány, szakmai feltételek hiánya is nagy problémát jelent. Úgy gondolom, hogy az aktív cselekvés az egyik legfontosabb formája az nemzeti identitás megtartásához, és a térségben táncoló aktív magyar fiatalok nyitottabbak tájékozottabbak passzív magyar társaiknál.

A szakdolgozatom témájának helyszíne a drávaszögi települések, azon belül is a baranyai települések, mint Csúza, Laskó, Kopács, Vörösmart.

Céлом a baranyai kistelepülések, falvak kulturális életének feltérképezése, baranyai és szlavóniai *néptánc elemzéssel bizonyítani*, hogy a néptánc pedagógiában, a táncos nevelésben *milyen szerepet tölthet be*.

Ennek érdekében felméréseket végeztem Csúzán és Laskón, 2 korosztályban (általános iskola felsőtagozat, illetve 20-25 évesek.) valamint a pedagógusok között, melyet a kutatás című fejezetbe tárgyalok.

Ezek után a *Zenatudományi Intézet Néptánc Archívumában* található horvátországi magyar *táncanyag elemzését végezném el*, melyet olyan formában szeretném közölni, amely használható legyen a néptánc *foglalkozásokon, illetve az alakuló csoportok munkájában nyújtson segítséget*.

A térség kulturális élete, és magyar tannyelvű iskolák működése

Kulturális élet

A háború után komoly fejlődés figyelhető meg a drávaszögi kulturális életben. A háború szétzilálta azokat az addig működő közösségeket, elindult az újra szervezés. A horvát Tudomány- és Technikaügyi Minisztérium anyagi támogatásával több, a horvátországi magyar kisebbségi közösség helyzetét és a horvát-magyar kapcsolatokat érintő kutatási programot valósított meg. Ilyen például “A horvátországi magyarság identitástudatának felmérése”. 1996-ban megalakult a *Horvátországi Magyar Pedagógus Szövetség* is, amely a HMSZ és a MESZ tagszervezeteként működik. Jelentős szerepet tölt be a térség kulturális fejlesztésében pélmonostori, a csúzai, a kopácsi, a kopácsi művelődési egyesület. A térségben működő politikai szervezetek *HMDK illetve a MESZ* szervezetei a magyarság identitástudatának fejlesztését tűzték ki célul.

A drávaszögi magyar falvak többségében működnek olyan kulturális, csoportok melyek elősegítik a magyar identitás megtartását. Ilyen *működő közösségek a néptáncsoportok, énekkarok, színjátszó csoportok, hagyományápoló gyermek játszóházak*. Azonban vannak olyan falvak is melyekben nem működik egyetlen kulturális közösség sem.

Működő néptáncsoportok vannak *Kiskőszegen, Csúzában, Sepsén, Laskón, Várdarócon és Kopácson*. Énekkarok Kiskőszegen, Vörösmarton, Laskón és Kopácson működnek. Színjátszó illetve olvasó körök Vörösmarton és Csúzában alakultak. Kő településen működik még alkalmanként hagyományápoló gyermek játszóház. Hercegszöllősen illetve Karancson nem működik semmi magyar közösség, mely természetesen összefüggésben van a magyarság számának drasztikus visszaesésével.

A drávaszög egyik legjobban fejlődő néptánc együttese Csúzában működik. Kulturális élete, közösségi élete a térségben meghatározó.

Csúza

Csúza Horvátország északi részén, a baranyai Drávaszögben található meg, közel a Dunához és az eszéki országúthoz. A 696 lakost számláló község Pélmonostortól keletre fekszik, Vörösmarttal és Hercegszöllőssel szomszédos.

A falu lakossága a XVIII. századi első megbízható összeírásoktól kezdődően folyamatosan növekedett. 1910-ben érte el a legmagasabb szintet, ekkor 1262 lakosa volt. Utána lassú apadás kezdődött, amely elsősorban a világháborúnak, a trianoni határrendezésnek volt a következménye. A fogyás nem állt meg, hanem fokozódott. A községnek 1941-ben 1209 lakosa van, 1971-ben 963 és 1991-ben már csak 792 személy él Csúzában. A legutolsó honvédő háború is hozzájárult a lakosság fogyásához, a 2001-ben végzett népszámlálás szerint már csak 696 lélek él a faluban. Csúza ma Eszék Baranya megye része. Horvát neve Suza, amelynek jelentése könny. Ez a forma a magyar névhez hasonló hangzású szóalak meglelésének eredménye.

A községben, két művelődési egyesületének köszönhetően élénk kulturális tevékenység folyik. A csúzai **Jókai Mór Kultúregyesület** az 1882-ben alapított Csúzai Polgári Olvasóegyletet tekinti elődjének. Alapító-elnöke Ács Gedeon volt. Az egylet épülete nemcsak a könyvtárnak adott otthont, s nemcsak olvasóterem működött benne, hanem itt tartották a bálakat is, és színpaddal is rendelkezett. A Jókai Mór Kultúregyesület mindig törődött és együttműködött a könyvtárral is. Könyvkiállításokat és író-olvasó találkozókat szervezett, s az olvasóegylet alapításának centenáriumát kétnapos rendezvénysorozattal ünnepelte meg.

Ma a művelődési egyesületnek három szakosztálya működik rendszeresen: a **Hajnalcsillag gyermektáncsoport**, a Pódium irodalmi színpad és a Szivárvány rajzszakkör.

A Csárdás Művelődési Egyesület 1999. május 26-án a csúzai fiatalok kezdeményezésére alakult meg. A tervek szerint az Egyesület a csúzai és a környékbeli fiatalokat gyűjtené össze, és megszervezné a magyar néptáncok tanulását, gyakorlását. Szeretné ápolni a helyi hagyományokat, a magyar lakosság

szokásait. A néptáncsoport fellépéseivel gazdagabbá teszi a helyi kulturális életet. Az egyesület elnökévé Fica Jánost választották. *A táncsoport vezetésére O. Kettős Zsuzsanna* ének és zene tanárnőt kérték fel, aki azóta is eredményesen vezeti az Egyesületet. A koreográfus *Kiss Gábor. Az Egyesületben 40 fiatal táncol.* A táncosok csúzai, laskói, vörösmarti fiatalok.

Laskó

Szintén a Dunával párhuzamosan fekvő magyar település Várdaróc szomszéd települése, a Drávaszög legdélebbi települése ahol magyar iskola működik. *Kulturális életét az iskolán* kívül a Petőfi Sándor Művelődési Egyesület szervezi, mely napjainkban a néptánc oktatást szívügyének tartja.

Petőfi Sándor Művelődési Egyesület: Az egyesület céljai:összeszedni azokat a laskóiakat, akik a magyar kisebbséghez tartoznak (iskoláskorú gyerekek, ifjúság, felnőttek) vagy szívesen vennének rész az egyesület munkájában. *A kulturális örökség megőrzése,* a magyar kultúra értékeinek megőrzése, a környezet ösztönzése a magyar nyelv tanulására és ezáltal *a különbözőség elfogadására való nevelés, magyar népzene és néptánc tanulása,* kreativitás fejlesztése, amatőr művészet és kultúra terén való kifejezésre ösztönzés együttműködés Horvátország magyar egyesületeivel és intézményeivel és Magyarország egyesületeivel, amelyek érdekeltek a horvátországi magyar kisebbség kulturális örökségének megőrzésében és támogatják azt működésükkel, hogy működésével hozzájáruljon környezete kultúréletének minőségéhez.

Magyar iskolák

Az 1991-es háború következtében a magyar oktatási rendszer megsemmisült, az óvodai hálózatot a mai napig nem sikerült helyreállítani, mivel a súlyos anyagi gondokkal küzdő önkormányzatok nem tudják őket finanszírozni. Ennek következtében a szülők kénytelenek horvát óvodába íratni gyermekeiket. Az 1997/98–as tanévtől a horvát fennhatóság alá került Drávaszög valamennyi

iskolájában horvát program szerint tanítanak. Csak két önálló nyolcosztályos magyar iskola működik Vörösmarton és Laskón.

Vörösmarti általános iskola egy központi iskola melynek kihelyezett tagozatai működnek, általános iskolai alsós csoportok 1-4. osztályig Csúzán, Sepsén, és Újbezdánban.

A Laskói Általános Iskola is központi iskolaként működik melynek kihelyezett tagozatain, Karancson valamint a Kelet-szlavóniai Kórógyon folyik a magyar nyelvű oktatás alsó tagozaton.

14 horvát tannyelvű iskolában is biztosított az anyanyelv ápolása, de ezek hatásfoka igen szerény. A magyar nemzetiségű általános iskolások száma a háború előttihez viszonyítva a felére csökkent.

Az eszéki székhelyű Horvátországi Magyar Oktatási és Művelődési Központ mintegy két éve tevékenykedik a kelet-szlavóniai és baranyai magyarság szolgálatában. A központ a Horvátországi Magyar Demokratikus Közösségnek, a horvátországi magyarok legerősebb érdekképviselői szervezetének a kezdeményezésére alakult meg. Az általános iskola gyermeklétszámát azokból a kelet-szlavóniai falvakból nyerik, ahol a magyarság már elhaló félben van. Ezek a falvak Haraszti, Lacháza, Szentlászló. Ez utóbbi a magyarság szempontjából egy holt falu.

1999 szeptemberétől 2 középiskolában folyik magyar nyelvű oktatás Horvátországban. Eszéken a tanulók valamennyi tantárgyat magyarul hallgatják, Pélmonostoron a kétnyelvű középiskolában a szakmai tantárgyakat horvátul tanulják a diákok. Az Eszéki Egyetemen a tervezett magyar nyelvű pedagógusképzés nem indult el, így a pedagógus utánpótlásképzés magyarországi egyetemekről oldható csak meg.

III .Kutatás

Kérdőíves felméréseket végeztem Csúzán és Laskón, 2 korosztályban (általános iskola felsőtagozat, illetve 20-25 évesek.) az alábbi témakörökben.

- Magyar néptánc közösség teremtő és megtartó szerepe
- Magyar néptánc szerepe a magyar identitás megőrzésében

Illetve a Lakói iskola **pedagógusai** között:

- Magyar néptánc közösség teremtő és megtartó szerepe
- Magyar néptánc szerepe a magyar identitás megőrzésében az iskolában, iskolán kívül
- Szülők, gyermekek aktivitása
- Tanuló létszám csökkenés okai, lehetséges megoldások

A kutatás indokoltsága

A kitöltendő tesztek segítségével meg szeretném tudni a Csúzai ifjúság illetve a Laskói felső tagozatos iskolások, hogy viszonyulnak a néptánchoz, és milyen lehetőségeket látnak benne, miért tartják fontosnak a néptánc tanulást. A laskói magyar iskola pedagógusai által készített tesz alapján szeretném megtudni hogy milyen problémákkal küzdenek, milyen pedagógiai módszereket használnak a magyarság nevelésben. A pedagógusok válaszaiból szeretnék következtetésre jutni a néptánc pedagógiai szerepéről az iskolában.

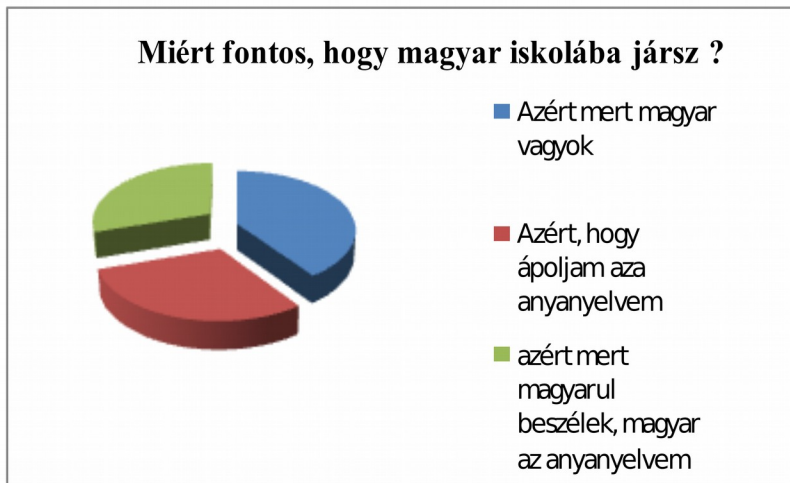
Hipotéziseim

1. A tanulók, a fiatalok, a pedagógusok körében a magyar néptánc nagy jelentőséggel bír a magyar nemzettudat megtartásában.
2. A néptánc közösségformáló erejét a fiatal felnőttek fontosabbnak érzik, mint az általános iskolások.
3. A pedagógusok részéről nagyfokú igény jelentkezik, annak lehetőség felé, hogy hogyan lehet a néptáncot, a néptánc tanítást használni az anyanyelv, a népi kultúra iskolai szintű ápolásában.

Válaszokat keresek a gyermekek részéről, hogy mit jelent számukra, az anyanyelvük, a közösség fontossága, a népi kultúra, a hagyományápolás ezen belül a magyar néptánc.

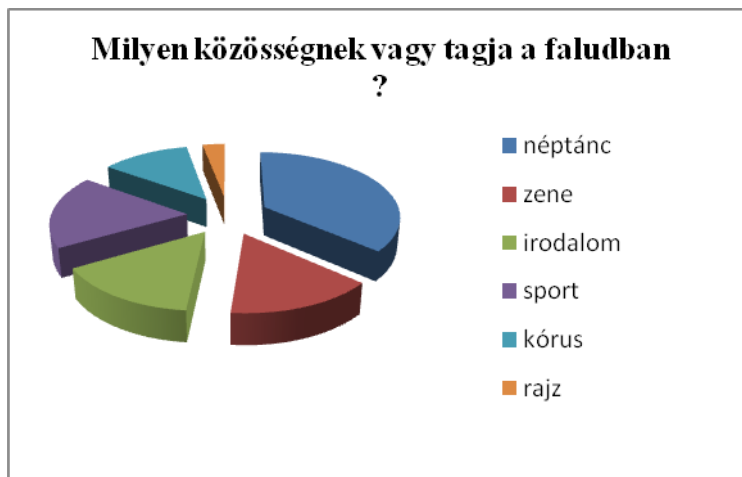
Mit tesznek és mit kívánnak tenni a magyar hagyományok ápolása érdekében.

A vizsgálat során különösen érdekel, hogy a drávaszögi fiatalok mennyire nyitottak, mennyire van igényük a *táncházakra*. Az információ segítségemre van abban, hogy ezen régóta dédelgetett álmunkat a helyi kulturális szakemberekkel a közeljövőben elindítsuk.

Laskón és Csúzáán az 13-14 éves általános iskolás tanulók körében feltett kérdésekre az alábbi válaszokat kaptam.

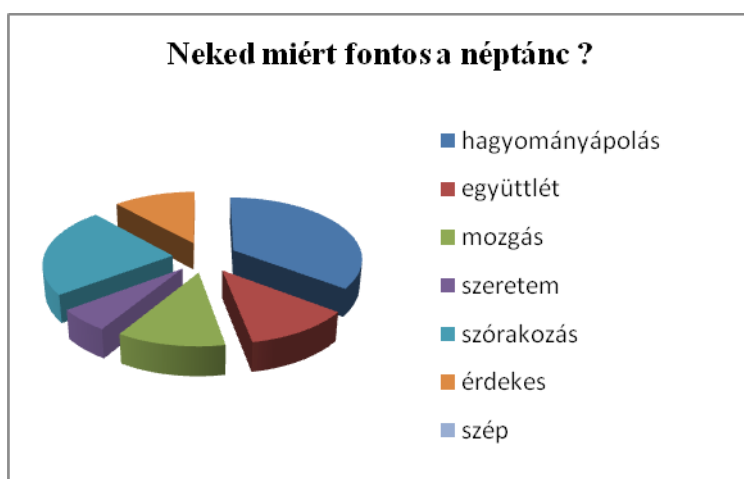
Úgy érzem, hogy ebben a három válaszban benne van mindaz, amiért a szülők miért érzik elkötelezve magukat amellett, hogy a sok csábítás ellenére gyermekeiket még is magyar iskolába járassák. A néptánc ehhez nyújthat további segítséget.

A gyermekek válaszaiból kitűnik, hogy a drávaszögi falvakban, a fiatalok számára lehetőség van többféle szakkör, foglalkozásból választani. A települések igyekeznek, hogy a magyar identitástudat megőrzését, erősítését a foglalkozások sokszínűségeivel is támogassák.

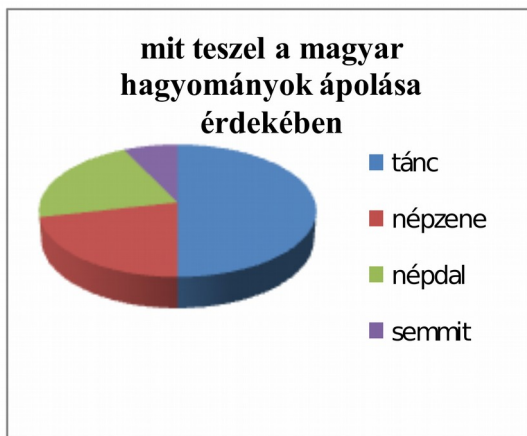
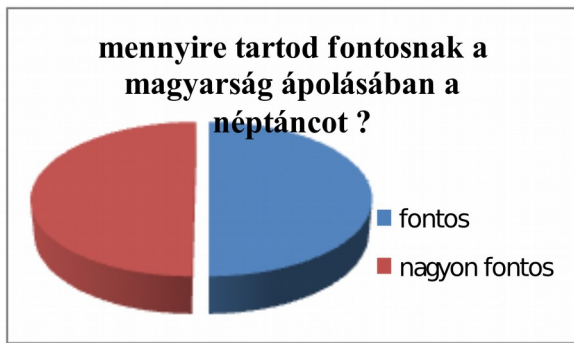

A kutatás sarkalatos kérdése volt, melyből kiderül, hogy bár a drávaszögi településeken szegényes a néptánc örökség, viszont az igény erős arra, hogy a gyerekek részt vegyenek a néptánc próbákon, előadásokon.

A gyerekek sokféle válaszából láthatjuk, hogy a néptánc sokféle aspektusát felöleli a fiatalok életének, szívesen táncolnak, mert szép, érdekes, szeretik, együtt lehetnek.

A felmérésnek ez egy nagyon fontos kérdése, hiszen a válaszokból kitűnik, hogy a néptáncban, a néptánc közösségben mindenki megtalálja számára azt, amiért szívesen táncol.

Látható, hogy a hagyományok ápolása tekintetében a gyerekek a néptáncot tartják a „leghatékonyabb” eszköznek, mellyel élnek is, melyben élnek is.

A felmérésben az alábbi kérdésekre kerestem még a választ, kíváncsi voltam, hogy ezen szavak milyen jelentőséggel bírnak a kamaszoknál.

Mit jelentenek számodra az alábbiak ?

- anyanyelv
- közösség
- népi kultúra
- hagyományápolás
- néptánc

A gyerekek a fenti kérdésekre nagyon színes válaszokat adtak, melyeket összefoglalva az alábbiak mondhatók el kulcsszavakban.

Az *anyanyelvet* tekintve többen azt a választ adták, mely szerint az anyanyelv, az a nyelv, amit beszélünk *otthon*, a *családban* és a *barátokkal*, mióta *megszülettünk magyarul* beszélünk.

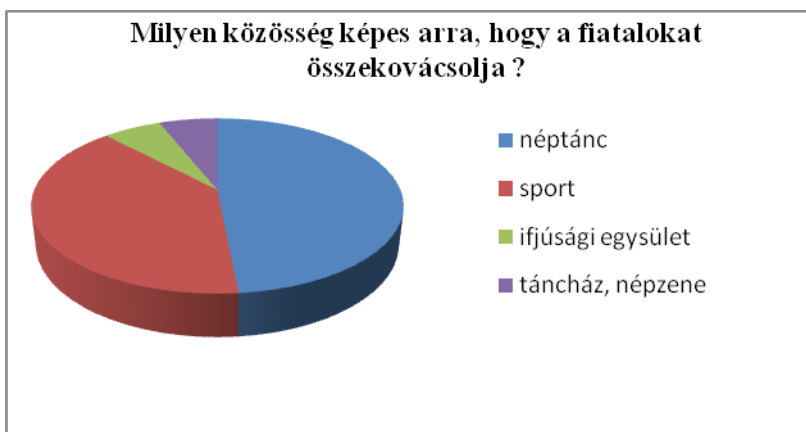
A *közösség* a válaszok alapján :

barátok, szülők, ahol az emberek együtt vannak és együttműködnek. Egy jóbarátokkal teli nagy csapat. Ami figyelemre méltó, hogy az egyik tanuló szerint a közösség a **LASKÓI TÁNCCSOPORT**.

Hagyományápolás során a „gyerekek viszik tovább azt amit a szülőktől, tanáraiktól tanultak, valamint amit régen a faluban csináltak, az utódok azt folytatják”

A *néptánc* a kultúránk része, régi szép táncok.

A következő kérdésekkel a *csúzai fiatalok, fiatal felnőttek* körében akartam tájékozódni a néptánchoz fűződő viszonyuk tekintetében.

Arra kérdésre, hogy hova járnál szívesen kikapcsolódni, a megkérdezett fiatalok 70 % -a választotta a **táncházat**. A vizsgált drávaszögi falvakban hosszabb rövidebb ideje dolgozom néptáncsoportokkal. Elképzelésem szerint szívesen szerveznék táncházakat, ezért is voltam kíváncsi a gyermekek és a fiatalok igényére.

Drávaszögi magyar nyelvű iskolák **pedagógusait** kérdeztem a helyi közösségek összetartásáról, hagyományörző tevékenységükről.

A pedagógusok körében is hasonló válaszok születtek, mint a gyerekeknél ill. a fiataloknál azon kérdések tekintetében, mint mennyire tartja fontosnak a magyarság tudat erősítésében a magyar néptánc tanítást, tanulást, illetve, hogy milyen helyi közösségek képesek arra, hogy összekovácsolja a fiatalokat.

Kiemelten fontosnak tartják a megfelelő szakemberek jelenlétét a hagyományok ápolása terén.

A pedagógusok igyekeznek a hagyományápolásból a részüket kivenni az iskola falai között, segítséget nyújtva ezzel a szülőknek a gyermekeik magyarnak nevelésében.

(Karácsonyi, húsvéti szokások felelevenítése, kézműves hagyományok ápolása, népdalok, népmesék tanítása)

A **néptánc pedagógiai szerepével** kapcsolatban megfogalmazódott, hogy a néptánc segítségével a tanuló segítése a csoporthoz a társához való **alkalmazkodásban**. A **beilleszkedés** segítése a közösségbe. **Pedagógiai eszköz** a

felnőttekhez és a tanulókhöz való viszony alakításához .A **magyarságtudat** megtartása, erősítése mellett, **önfegyelemre**, mások **tiszteletére**, közösségi életre nevel. A **közös munka** eredménye az egymásra odafigyelés, a **kultúránk megismerése**, a népdal és a néptánc szeretete. Nagyon fontosnak ítélik a **nemzeti hovatartozás, a nemzeti öntudat** mélyítésében nyújtott segítséget.

A megkérdezett **pedagógusok 90 %-a nagyon fontosnak tartja, hogy a gyerekek foglalkozzanak magyar néptánccal, népdallal, népzenevel.**

A térség **kultúregyesületeinek vezetőit** is megkerestem a témában, ahol különösen arra voltam kíváncsi, hogy milyen jövőképet látnak a vezetők a drávaszögi magyar néptánc mozgalomban.

Azt, hogy **milyen szerepet játszik a fiatalok életében a magyar néptánc**, a vezetők úgy látják, hogy a **magyarság megmaradása** a táncon keresztül tartható meg. **Összefogásra** ösztönzi a magyar fiatalokat. A táncsoport által sokféle eljuthatnak, külföldre is, melyre máshogy lehetőségük nem lenne.

A megoldást a **magyarság megtartásában** a kultúréletbe, munkájába való bekapcsolódást látják, melynek egyik lehetséges formája a magyar néptáncsoportok szervezése, azok életben tartása. A **megvalósítás akadályát** abban látják, leszámítva az anyagi nehézségeket, hogy akik nem magyar iskolába járnak, nem tartják fontosnak a magyar kultúrélet kialakítását, a magyar közösséghez való tartozást, mivel az iskolában nem kapják meg ennek csíráját, nem ebben nőnek fel. A **csendes asszimiláció** következtében elhalhatnak ezek a kezdeményezések. Továbbá igen nagy nehézséget jelent számukra azzal az érzéssel szembesülni, hogy a hazájukban **kisebbségként** tekintenek rájuk, mert magyarok. Az anyaországban szintén kisebbségként érzik magukat, mert „külföldön vannak”. Erre valamelyest enyhítőleg hat, hogy a néptáncon keresztül sikerült „nálunk” olyan testvérkapcsolatokat ápolni, melynek során a látogatások alatt úgy érezhetik magukat, mintha egy kicsit ez is az otthonuk lenne. Nagyon fontos kérdés, az hogy ezek a kultúrcsoportok megalakulásukkor, milyen **céllal** alakultak és milyen célt tűztek ki maguk elé. A válaszokból kitűnik, hogy elsősorban egy magyar táncsoportot akartak alapítani, mivel itt annak idején az

ifjúságot csak akkor ismerték el, ha valamilyen célt szolgált. A cél a hagyományok ápolása, egy hely, egy közösség létrehozása, ahol a magyar fiatalok helyet, teret kapnak arra, hogy összejöhessenek, hogy együtt valami fontosat csináljanak.

Mivel évek óta foglalkozom a térségben néptánc oktatással érdekelt, hogy a munkánk nyomán, a Csúzai Csárdás fennállása óta **változott-e az igény a néptáncra**? A vezetők szerint igen. Egyre több fiatal lép be a táncsoportba égy egyre több és más környező településről érkeznek, nincs más lehetősége a fiataloknak az együttlétre a kikapcsolódásra. A táncosok aktivitása, hozzáállása változó, akiket komolyan érdekel, rendszeresen részt vesznek a próbákon az előadásokon, és régóta 17 éve tagjai a táncsoportnak. A fellépések, az elismerések, a taps erőt ad a további aktív munkára. Folyamatos utánpótlás van, viszont azt is el kell mondani, hogy a fiatal táncosok nem tartják olyan fontosnak, hogy a közösség fennmaradjon, kevésbé tesznek ezért.

A helyi kultúrcsoportok vezető számára is érdekes kérdés, hogy **a fiatalok miért tartják fontosnak, hogy táncoljanak?** Úgy érzik, hogy a tánc segít abban, hogy egyszerűen jól érezzék magukat, felszabaduljanak. A tánc a mozgás, a hangulat, az összetartozás, a beszélgetések, a taps, a siker fontos a fiatalok számára. Ebben a közösségben megtalálják mindezt. Ezek **a fiatalok egyfajta védelmet, támogatást kapnak a közösségtől** a valahova tartozás érzése által, mely segít megmaradni magyarnak, valamint segít megmaradni a településeken.

A táncos közösség **hatása** a mindennapokban és az iskolákban a vezetők szerint érezhető, hiszen tartást ad a gyerekeknek, aktívabban részt vesznek a közösségi munkában. Jobban figyelnek egymásra, barátságok születnek, mind a csoportok tagjai között, mind más táncal foglalkozó közösségek tagjai között.

Sarkalatos pontja volt a felmérésnek, hogy érzik az érintettek a **néptánc hiánya**, a csoport hiánya mit jelentene a faluközösségben? Elmondásuk szerint az a fiatalok szétszóródásához vezetne. Úgy érzi, mint határon túli magyarok csak, a kultúrán és a néptáncon keresztül tudják megtartani a magyarságukat, az öntudatukat. Mivel a közös munka, közös cél, összetartás ebben a közösségben a Csárdás

létezésének köszönhető, bizonyára negatív hatással lenne, sőt a fiatalok széthúzását eredményezné, mert nem lenne lehetőség az együttlétre.

Ehhez a kérdéskörhöz tartozik, hogy mi a tapasztalat arra vonatkozóan, hogy azon magyarultelepüléseken, ahol, **nincsenek kultúrcsoportok** a fiatalok hogyan élnek, meg van-e az összetartás közöttük? A vezetők szerint nincs meg az összetartás, mivel az összefogás a közösségi munkában a közös célokban rejlik. Ezek hiányában mindenki a saját célját akarja megvalósítani „bármilyen áron” mérgezve ezzel a közösség által nyújtotta pozitívumokat. Volt, aki egyenesen úgy fogalmazott, hogy ahol nem működnek kultúrcsoportok, azok a települések „elhalnak”, **a magyar fiatalok elhorvátosodása** a jellemző.

Jövőkép

A HMDK vezetője reménykedik abban, hogy a „Csárdás” még sokáig fennáll, mivel sok új érdeklődő, törekvő fiatal keresi meg őket a belépés céljával.

„ Ha ők is, mint mi alapító tagok olyan lelkesedéssel dolgoznak, ahogyan ez a Csárdáshoz tartozik, történelmet írhatunk”

Számomra nagyon érdekes kérdés, hogy van-e arra példa, hogy nem magyar ajkú fiatal is a magyar táncos közösség tagjává válik, és szívesen tanul magyar táncokat? Kevés példa van a tánctanulásra a horvát iskolából jött gyerekek részéről. A vizsgált településeken nincs erre példa.

A felmérés legfontosabb kérdése, hogy ***a néptánc milyen szerepet tud, tudna felvállalni a magyarság nevelésében?***

A HMDK vezetője szerint a régi táncok és az őket kísérő népdalok megtanításával megőrizhető a magyarság ezen területe. De a teljes magyarság neveléséhez kevés. De ha ennyit meg akarnak tanulni akkor reménykedhetünk, hogy további dolgokat is meg szeretnének ismerni, és ha már ennyit elértünk akkor megérte.

A kutatás összegzése

A felmérésekkel rá szerettem volna világítani arra, hogy a drávaszögi magyarlakta falvakban a néptánc túlmutat a tánc hagyományok ápolásán, hiszen **óriási társadalmi szerepe van.**

Azon fontos célkitűzésekben, mint a magyar közösségek megtartásában, a magyarságtudat megőrzése az anyaországhoz való kötődésben milyen szerepet tud felvállalni a magyar néptánc oktatás? Hiszen úgy érzem, hogy sokszor a magyar néptánc az egyetlen kapcsolatunk az anyaországgal, az egyetlen lehetőségük arra, hogy közösséget teremtsenek a magyar fiatalok számára. Ez ***kihívásként és egyben óriási teherként*** jelentkezik, mind a kultúregyesületek vezetői, mind az én számomra, mint néptánc pedagógus számára. ***Komplexen*** kívántam vizsgálni, a néptánc pedagógiai, társadalmi, kulturális aspektusait.

A felmérések tapasztalatairól összességében elmondható, hogy megerősítést kaptam arra vonatkozóan, hogy a gyerekek és a fiatalok a magyar néptánc tanulást fontosnak érzik a magyar identitástudatuk megőrzésében. A magyar nyelvű általános iskolás tanulók nagy része tagja a helyi magyar néptáncsoportnak, magyar népzene-tanulnak. A szülők fontosnak érzik, hogy gyermekeik részt vegyenek a magyar hagyományokat felölelő foglalkozásokon. Mindenképpen eredménynek érzem, hogy a Csúzai Csárdás Néptáncsoport mellett Laskóról és Kopácsról is érkeztek az idei évben megkeresések, gyermek táncsoport alakítására, ahol már meg is kezdtük a munkát. További fontos eredménynek érzem, hogy a pedagógusok hatékony pedagógiai eszközöket látnak a magyar néptánc tanításban. A néptánc pedagógiai eszköz, a beilleszkedésben, az önismeretben, a mások megismerésében, az alkalmazkodásban, a tiszteletben, a magyar öntudat nevelésében.

A felmérésből egyértelműen kiderül, hogy a magyar néptánc tanításnak közösségteremtő és fejlesztő szerepe van, a magyarság megtartásában.

Összegzésképpen csak néhány kulcsmondatra utalnék a felmérésekből, mint :

„ Azért tanulok magyar táncokat, mert magyar vagyok, magyar az anyanyelvem. „

„A közösség számomra a Laskói táncsoport. „

A szakdolgozatom e fejezetének *zárszavának* az egyik pedagógust idézném:

„ Magyaroknak születni könnyű, megmaradni azonban tudatos küzdelem”.

Remélem, hogy ehhez a tudatos küzdelemhez a magyar néptánc kultúra, örökség megismerése, ápolása is segítséget nyújt. Büszke vagyok arra, hogy én is részese lehetek ennek a küzdelemnek.

IV. A horvátországi magyar néptánc örökség

A néptánc örökség általános elemzése

A horvátországi magyarság néptánc kincse rendkívül szegényes. Így a drávaszögi és a szlavóniai falvak elemzése is fontos. Az eddigi gyűjtéseket felhasználva alakíthatunk ki egy általános képet, mely nagy hasonlóságot mutat sárköz tánckincsével, de *motivikailag rendkívül szerény*. Napjainkban gyűjtésre nincs már egyáltalán lehetőség, hisz a szegényes néptánc kultúrát tetőzve a háború szétzilálva a közösségeket, a talán még létezett adatközlők meghaltak, vagy nem élnek otthonukban. Az idősök azok, akik főleg a háború idején otthon maradtak, és sajnos sokan életüket veszítették.

A Zenetudományi Intézet Néptánc osztályán található felvételek is rendkívül szegényes képet mutat.¹ Az ott dolgozó kutatók elmondása alapján rendkívül ritkán használják fel az ott megtalálható filmeket, azok *részletesebb elemzése nem készült még el*. Gyakorlatilag három archív filmet találhatunk, *Sepséről, Kopácsról, Laskóról*, illetve a szlavóniai *Kórógyról, Harasztiról, Szentlászlóról illetve a Dályi Hegyről*. A szlavóniai területekről bőségesebb főleg női karikázókban gazdagabb anyag áll rendelkezésünkre, de nagymértékben elmarad Sárköz gazdag tánckincsétől. Gyakorlatilag ezekre a felvételekre támaszkodva,

¹ MTA ZTI Néptánc Archívuma Filmtára: FT: 614, 763, 778

illetve a hozzá kapcsolódó kéziratokat² felhasználva rendszerezem a fellelhető táncanyagot. A gyűjtéseket Berkes Eszter végezte illetve a 614-es film készítését Lebár Lajossal együtt készítette.

Dialektusterületi meghatározása

A néptánc dialektusok meghatározásához szükséges szempont rendszerét **Martin György** alakította ki az 1960-as években, mely megegyezik Bartók Béla népzenei dialektusterületi beosztásával. A besoroláshoz szükséges szempontok a következők:

- 1. Jellemző tánc típusok*
- 2. Táncnevek, kapcsolódó terminológiák*
- 3. Tánc típus helye funkciója a táncéletben*
- 4. A területre jellemző tánc kísérő zene*
- 5. Tánc típusok szerkezeti felépítése, eltérései (Pl. karikázók, legényes)*
- 6. A táncokat jellemző motívumkincs*
- 7. Fogásmódok, téralakzatok, fogásmódok vizsgálata*
- 8. Eszközhasználat a táncokban (üveg, párna)*
- 9. Táncrendek meghatározó szerepének vizsgálata*
- 10. Táncokhoz kapcsolódó szokásrendszer*

A fő dialektus területeken (1. Dunántúl, 2. Felvidék, 3. Alföld, 4. Erdély) belül alcsoport beosztásokon keresztül juthatunk el a pontos meghatározásig.

A dunai dialektuson belül dél-Dunántúlhoz, azon belül pedig **Ormánság-Drávaszög-Szlavónia** alcsoporthoz tartozik az a terület, amellyel dolgozatomban foglalkozom.

² MTA ZTI Néptánc Archívuma Kézirattára: Akt: 928, 929, 931

A vizsgált terület tánc típus meghatározása

Martin György a tánc típusokat *három fő stílusra* osztotta. A Szlavónia és Drávaszög tánckincsét is ebben a rendszerezési formában szeretném besorolni.

A. Régi Stílusú táncok

„A régi stílusú táncaink között lehetnek honfoglalás előtti keleti elemek is, többségük azonban a középkori, reneszánsz vagy az újkori Európa hozzánk is eljutott és itt a népkultúrában konzerválódott hagyománya.”³

B. Új stílusú táncok

„Az új stílusú táncok a XVIII. század végétől, de főként a XIX. század első felében alakult ki, jórészt szintén európai mintára.”⁴ Csárdás és verbunkok megjelenése, a táncmesterek munkája nagy hatással bírt az addig megtartott régi stílusú táncokra, bekerült az új táncforma a nép körébe, mely folklórizálódott. „minden helységnek kialakult a maga viszonylag egyéni tánc stílusa melyet az ott élők magukénak vallottak...”⁵

C. Egyéb (vegyes) stílusú táncok

Azokat a táncokat soroljuk ebbe a kategóriába, amelyeket nem tudunk besorolni az előző két kategóriába.

Régi stílusú tánc örökség

1. Karikázó

A női körtáncok a magyar népterület északi részére Dél-Dunántúlra, illetve a Dunamenti táncdialektus területeire jellemző, másutt csak szórványosan fordul elő. A karikázó szabályozott szerkezetű táncforma, hisz a zárt kör alakzat nem ad lehetőséget az egyéni improvizatív mozgásra. Ugyan a lépések sorrendje kötött,

³ Varga Gyula: A Néptáncok 21.old Debrecen 1990

⁴ Varga Gyula: A Néptáncok 21.old Debrecen 1990

⁵ Varga Gyula: A Néptáncok 21.old Debrecen 1990

de az ezek ismétlésének száma, a táncrészek terjedelme a lány közösség hangulatától változhat.

A **karikázó** drávaszögi és szlavóniai tánckincs legfontosabb és egyben a **leggazdagabb tánc stílusa**. Időnként a felnőtt táncok szerepet is cseréltek, mint például a Szentlászlói falujáró lánytánc, a kalákázás átkerült a szüreti szokások közé, dalával ott is találkozhattunk. Később a vonulás teljesen elmaradt és a közbeiktatott körtánc önállósult, amelyek **terminológiai elnevezése** falvanként változott. Szentlászló **rezálásnak**, Kórógyon **derenkázásnak**, Harasztiban pedig egyszerűen **karikatáncnak** nevezték. A felvételeken látható filmekhez sokszor csak lassú és friss csárdás elnevezést jegyeztek, amelyek ebben, formában körcsárdásként is értelmezhető. Csárdás elnevezést sokszor használja női körtáncok elnevezésére is, hisz a csárdás hatása a karikázó táncokra dallamkíséretben és tempóbeli kötöttsége miatt motívumátvételeket eredményez. Így megjelennek a körcsárdás formai elemi is. A horvátországi magyar **karikázók elemzéséhez a Martin György** által meghatározott legfontosabb **alapelvek** szerint vizsgálhatjuk.

1. Láncalkotás módja:

Kör térbeli mozgásának típusai:

1. *Szűkülő táguló körmozgás*
2. *A kör ingamozgása, szimmetrikus csárdás lépés eredményezi, "Feröer lépés"*
3. *A kör egyirányú haladása, a lassúban mindig napirányú a gyors futónál ellentétes irányú is lehet.*

Női körtáncok falvak szerinti jellemzése

Sepse

Körcsárdás⁶

A felvételen öt nő táncol. Összekapaszkodási forma hátul kereszt kézfogás

⁶ MTA ZTI Néptánc Archívum Filmtára 778./2

Kör haladási iránya és motívumai

1. Kétlépéses csárdás alapmotívummal táncolják napirányú a kör haladási iránya, a szimmetrikus lépéseknek köszönhetően ez kismértékű haladást jelent.
2. Körcsárdás másik formája mikor a jobb irányú kettes csárdás lépésnél a második fázis előtt keresztlépéssel táncolják, itt napiránnyal ellentétes haladás figyelhető meg.
3. A keresztelő lépést a bal irányba táncolják így a haladási irány újra napirányú.
4. Friss csárdás tempóra járt körcsárdás fent hangsúlyos futó motívummal. Mind két haladási irány figyelhető meg itt is.

Haraszti

Körcsárdás, lassú és friss⁷

A felvételen asszonyok táncolnak. Összekapaszkodási forma hátul kereszt kézfogással.

Kör haladási iránya és motívumai

Lassú csárdás

Kétlépéses csárdás napirányú haladási irány.

Friss csárdás

Napirányú haladás. Csak balra kezdett kettes csárdás lépések, második fázisában elől keresztlépés, harmadik fázisban a bal láb zárása történik, negyedik fázisban pedig csak ütem kivárást történik. Többször elmaradnak a második fázisban történő elől keresztlépések, ezek a változatok egy körben idősebb asszonyok között látható, természetesen a kör alapmozgásán nem változtat, megmarad kör rendezett mozgása.

Szentlászló

Rezálas⁸

⁷ MTA ZTI Néptánc Archívum Filmtára 614/12. a,b

⁸ MTA ZTI Néptánc Archívum Filmtára 614/17. a,b

A felvételen sajnos csak egy asszony látható, amiből sajnos még következtetni sem lehet a tánc szerkezetére, motívumaira, így *Berkes Eszter Leírása alapján* tudhatjuk meg folyamatát, előzményeit. A rezálás a női karikázók Szentlászlói elnevezése. Felépítése és szerkezete általános karikázó jelleggel bír, azonban a hozzá kapcsolódó rituális formák sokáig megtalálhatóak voltak. „A lánckörtáncok rituális funkciójának emléke legtovább a szlavóniai magyarság körében, a Dél-Dunántúlon s részben az északi magyar nyelvterületen maradt meg. A szlavóniai Szentlászlón például az első világháború előtt a lányok nagybőjti vasárnapokon a templomozás után nótaszóval járták végig a falut. Vállmagasságban tartott, színes selyemkendőkkel fogódtak össze, s a lánc lassan, ünnepélyesen sétálva kígyózott végig a falun. Időnként az elől álló két lány magasra emelt karral kaput tartott. A sor másik vége ez alatt bekanyarodott, és átvezette a kapu alatt az egész láncot. Így haladtak a falu főterén lévő tánchelyig, ahol kezdetét vette a rezálás .”⁹

Dályi hegy

Csirajozás¹⁰

A felvételen 2 gyermek és négy lány illetve öt lány látható

A Csirajozás egy bőjti leánykörtánc, azonban Csirajt egész éven át szabad volt táncolni. A serdülő lányok vasárnap illetve ünnepnapok délutánjain kiálltak valamilyen szabad területre. Ének saját énekkíséretre táncolták. Körbe álltak és a kör nagyságától függően, a körben egy vagy két leány forgott. Minden versszak, ill. strófa után a táncoló pár egyike visszaállt a körbe, a bennmaradt pedig a körülállók közül új párt választott, akivel még egy versszakot, nótát táncolt. A körben állók nem táncoltak, csak énekeltek.

A párok egymáshoz való viszonya és motívuma

Egymáshoz képest oldalt helyzetben párhuzamosan állnak, összekapaszkodási mód is más, mint a páros csárdásokra jellemző egymással szembe történő páros

⁹ <http://www.hik.hu/tankonyvtar/site/books/b10025/ch52s04s02.html> (2008.03.21)

¹⁰ MTA ZTI Néptánc Archívum Filmtára 614/24. a,b,c,d

helyzetben, jobb kézzel egymás derekát bal kézzel pedig társuk felkarjába kapaszkodnak. Lépésük fent hangsúlyos rida forgás.

Lassú és friss csárdás (körcsárdás)¹¹

A felvételem öt nő táncol összekapaszkodási módjuk hátul kereszt kézfogás.

Kör haladási iránya és motívumai

Lassú csárdás

Körben kétlépéses csárdást járnak, napirányú általában haladási irányban, azonban több film részleten látható hogy az iránya keveredik, jobbra keringenek.

Friss csárdás

Motivikailag két részre osztható. Első részben fent hangsúlyos zárt lábon történő két lábon helyben való szökkenések után indulnak el jobbra keringéssel fent hangsúlyos rida futó lépéssel, általában 2 soronként váltják a futó és a helyben szökkenő motivikai formát.

Ugrós férfi- és páros táncok

A horvátországi magyar táncokban az ugrós tánc típus is fent maradt. Több formáját is láthatjuk, ezek közül ***legjellegzetesebb a lakodalmi ugrós forma***. Az ugrós a térségben egyszerű motívumkincsű szabályozatlan szerkezetű műfaji és formai szempontból kevert férfi női és vegyes, páros és csoportos formákban él.

Az ugrós táncok falvak szerinti jellemzése

Sepse:

„Polka”¹²

Funkcionális jellemzői

¹¹ MTA ZTI Néptánc Archívum Filmtára 614/25 – 28.

¹² MTA ZTI Néptánc Archívum Filmtára 778/4.a,

Berkes Eszter leírása alapján¹³ a feltáncolt felvételen megmutatják a táncosok hogy mi módon táncoltak a lakodalmakon. Tehát mulatsági funkciója van a sepei polkának, mely elnevezése idegen nemzeti hatást kelt.

Formai és motivikai jellemzői

A filmen öt nő táncol. **Összekapaszkodás** a karikázókban megszokott formában, hátul kereszt kézfogással táncolják. A kör haladási irány minkét irányban történik, de legfőképp jobbra haladó, balra keringő. Ennek semmilyen motivikai ráhatása nincsen, hanem a karikázó megszokott haladási iránya erőteljesen érvényesül.

Motívumai: A háromtagú elől keresztezett hármás ugrós forma, amely a körben frontirányváltással táncolva a kör haladást eredményezi. A kör helyben történő mozgásakor a hármás ugró lépés alapformája, illetve a mars elpattanó mozdulattal kezdődő alapmotívuma figyelhető meg.

Polka párban¹⁴

A felvételen 5 nő és 1 pár táncol.

Formai és motivikai jellemzői

A csárdás összekapaszkodási formájában, a férfi a nő derekát a nő a férfi vállán tartja a kezét. Feszés nyújtott kéztartással táncolják, a közös együtt mozgás megvalósításához feltétlen fontos hisz itt is a mars ugró motívumát táncolják, helyben illetve forogva mindkét irányba .

Menettánc¹⁵

A felvételeken 4 nő és két férfi táncol.

Formai és motivikai jellemző

A táncosok egymás mellett összekapaszkodva egy sorban táncolva vonulnak melynek fogás módja lehet, egymásba karolás, vagy felemelt kezekkel kézfogás,

¹³ MTA ZTI Néptánc Archívum Kézirattára 929

¹⁴ MTA ZTI Néptánc Archívum Filmtára 778/4.b,c

¹⁵ MTA ZTI Néptánc Archívum Filmtára 778/ 5.a,b,c,d,e,f,g

vállfogás. Többször megszűnik az összekapcsolódás és rövid ideig szóló formában táncolnak, párt alkotnak, illetve két férfi is táncol páros formában. Táncukat lendületes térhasználat jellemzi, amit hármás ugró motívummal ,és mars motívummal valósítanak.

„Duss”¹⁶

Funkcionális jellemzői

A felvételen öt nő táncol. A karikázókhoz kapcsolódó, de ugrós motívumokból álló női körtánc. Karikázókhoz kapcsolódóan táncolták, besorolása, a mozgáskincse illetve az elnevezése alapján történt.

Formai és motívikai jellemzői

Napiránnyal ellentétes haladási irányba táncolt női körtánc. Több féle motívuma látható a felvételen. Egyik motívuma egy összetett motívum, bal lábon történő negyed ütem értékű ugrással haladnak jobbra mialatt a gesztus lábuk lábfeje részét a bal bokához ütik, majd pedig helyben egy jobb lábbal kezdett hármás ugró motívumot táncolnak. Egyszerűbb formája mikor páros lábon három ugrással haladnak oldalra a köríven a negyedik ütemre állnak.

Eszközös táncok

„A magyar néptánc kincs változatos nagy csoportja, amelynek különböző eszközökhöz (bot, söprű, üveg, gyertya, sapka, kendő, párna, csép, szék stb.) kapcsolódó típusait az egész magyar nyelvterületen ismerik. A különböző stílusrétegek hatását viselő eszközös táncokban a táncosok az eszközökkel való ügyes bánásmódot mutatják be. Elnevezésüket rendszerint az eszközről kapják. Az **üveges tánc** legáltalánosabb formája, hogy férfiak kezükben üveggel, szólóban vagy csoportosan táncolnak, Mutatványos, virtuskodó típusainak kétféle változata ismeretes: 1. Üvegek körül, között, illetve fölött járják a táncot. A földre helyezett üvegek száma egy, kettő vagy négyszögbe rakott négy üveg, néha ennél több is. Férfiak és nők egyaránt táncolják, főleg lakodalmakban.”¹⁷ A felvételek csak

¹⁶ MTA ZTI Néptánc Archívum Filmtára 614/31.a,b,c 33.

¹⁷ <http://mek.oszk.hu/02100/02115/html/5-1070.html>

üveges táncokat tartalmaznak, de eszközös táncokból ismertek még *seprűvel járt ugrós formák* is Kórógyról, melyben a seprút láb alatt történő átvetésével táncolnak.

Kórógy:

„Üvegtánc”¹⁸

A felvételen 3 férfi és egy nő táncolja.

Táncos a letett üveg mögött táncol. Az üveg körül keringve táncol. *Alapmotívuma hármás ugró lépés*, amelynél mindig a motívum kezdő ugrása előtt vezeti el az üveg fölött, illetve előtt a lábát.

Haraszti:

„Üvegtánc”¹⁹

Teljes mértékben *azonos a kórógyi változattal*, a felvételen egy nő táncol.

Új stílusú táncok

Csárdás

„Új táncstílusunk rögtönzött, individuális páros tánca, nemzeti táncstílusunk megtestesítője. A romantika korára oly jellemző elnevezése csak fokozatosan terjedt el a népi szóhasználatban, Általában két részből, *lassúból* és *frissből* áll. Míg a lassú domináló motívuma a kétlépéses csárdás, addig a gyorsra a páros forgásba szőtt kopogó, sarkazó motívumok.”²⁰ A horvátországi *csárdások rendkívül szegényesek*, fálvanként azonban vannak *kisebb-nagyobb eltérések* ezeket felvázolva egy egységes képet kapunk.

Sepse:

¹⁸ MTA ZTI Néptánc Archívum Filmtára 614/5. 6.

¹⁹ MTA ZTI Néptánc Archívum Filmtára 614/8. 9.

²⁰ Pálfy Gyula : Néptánc kislexikon 38-39. old. Bp. Planétás Kiadó és Kereskedelmi Kft 1997.

Néptánc kislexikon 38-39. old.

*Csárdás*²¹

Fent hangsúlyos kétlépéses csárdást járnak. **Összekapaszkodási mód** a férfi lent derékon a nő fönt vállfogásban, a férfi feszes kéztartással. Végig szemben táncolnak egymással. **Kétlépéses csárdás** motívummal, mellyel folyamatosan frontirányt váltanak, azonban láthatunk ellentétes irányú mozgást eredményező csárdás lépés variánst ahol a férfi bal lábbal kezdett jobb irányba haladó motívumot táncol táncol. Csárdás motívummal nem csak oldalazva haladnak hanem a jobb láb kezdésű kettes csárdásnál a előre a bal láb kezdésű csárdás résznel pedig hátra haladnak. Fent hangsúlyos csárdáslépéseiket a lány féltalpon a férfi teli talpon táncolja.

*„Egyugrós”*²²

Összekapaszkodási mód ugyanaz, mint a csárdásban nem változik. Csárdás fogásban a párok egymás való térbeli viszonya sem változik. Végig szemben maradnak. Azonban **hármas ugró lépéssel táncolnak**, a hármas ugró lépés második fázisa nem a súly láb mellé, hanem fél lábőnyivel hátra kerül a forgások közben, a forgás megoldásánál mindig a forgás iránynak megfelelő irányú ugrásnál haladnak, az ellentétes irányú ugráskor helyben táncolják. Ha folyamatos helyben táncolnak, akkor párhuzamos lábfeket figyelhetünk meg.

*Friss csárdás*²³

Fent hangsúlyos csárdás. Összekapaszkodási módok itt már változhatnak, a szemben történő a lassú csárdás fogásmódja tágabb távolságtartás figyelhető meg, illetve a **zárt forma megbontására is látunk példát**, a férfi bal oldalán egykezes oldalfogásban, a férfi táncos 8-as a női táncos kettes térirányt használva táncol. Zárt fogásban a mindkét irányú fent hangsúlyos rida forgás illetve kétfázisú ugró, lépő motívum jelenik meg. (első fázisban jobb lábon ugrás a gesztusláb boka mellé emel majd súlyáthelyezés lépéssel a bal lábra). A forgások irányváltása egyszerűen a fent hangsúlyt adó láb oldal lépésével történik, a táncosok

²¹ MTA ZTI Néptánc Archívum Filmtára 778/1. b,d,e

²² MTA ZTI Néptánc Archívum Filmtára 778/1.a

²³ MTA ZTI Néptánc Archívum Filmtára 778/1.c

egymáshoz való térbeli viszonya sem a forgásnál sem a forgás irányváltásánál nem szűnik meg.

A női motívumok lényegében a rida motívum és a szökellés szerű ugró-lépő egyszerű motívumból tevődik össze. Ugró lépő motívum sokszor leegyszerűsödik két lábon történő egyszerű ugrásokká.

A férfi motívumban megjelenik az alap ugró lépő motívumokban a gesztusláb különböző díszítő elemei, mint a *koppantó, dobbantó, kiszúró, hegyező* .

Egyszerű motívumokon túl felfedezhető egy többször ismétlődő *összetett motívum* is melyek ezeket a díszítő elemeket használva egy négy fázisú motívum kialakulását eredményezte.

Sormagyar²⁴

Egy pár táncol a felvételen.

Összekapaszkodási forma: A férfi jobb oldalán helyezkedik el a női táncos. A nő csípőn tarja a kezét a férfi pedig a nő derekát fogja, *összekarolás szerű forma*. Majd párelengedéssel eltávolodva egymástól helycserékkel járnak táncukat. A helycserék közben esetlegesen a férfi és nő is forog.

Motívuma egyszerű jobb lábbal kezdett négy járó lépés, majd ennek lezárásaként 3 ugrásból álló lezáró motívumot táncolnak. (jobb láb elől, keresztbe majd második pozíció végül első pozícióba ugrik.)

Szentlászló:

Csárdás²⁵

Motívuma szintén kétlépéses csárdás. **Összekapaszkodás:** a férfi *lapockafogással táncol, nem derék fogással*. Jellegzetesen többször felemelt kézzel táncol, közben tapsol. A csárdás előre-hátra való mozgásánál, az előre iránynál fél súlyos féltalpon történő zárlat látható. Csárdás van *nyitott fogásban* is, ahol oldal irányú kétlépéses csárdást táncolnak. A nő a férfi jobb oldalán van mindketten a hátul

²⁴ MTA ZTI Néptánc Archívum Filmtára 778/3

²⁵ MTA ZTI Néptánc Archívum Filmtára 614/15, 16, 18,a,b

derékfogással, női kéz van belül, férfi kéz van kívül, másik változatban pedig *előre hátra irányú mozgással* járják a csárdást nyitott alakzatban kézfogással, ellentétes lábbal kezdve.

Dályi hegy:

Páros csárdás. friss²⁶

A felvételen egy női pár táncol. Szökkenő mozgások, tág lépsekkel járt csárdáslépések, rida motívummal forognak, helyben járt *apró bokázók* is megfigyelhetők. Összekapaszkodási forma a *csirajozásban leírt módon*, ebben a fogásmódban forgáskor egymáshoz képest egymás mellett forognak, helyben való táncolásakor pedig egymással szemben táncolnak.

Laskó

Csárdás²⁷ (csárdás egyedül).

A kettes csárdás alapmozgását bőségesen díszítve láthatjuk. *lengetők, sarkazók, kiszűrők, , bokázó motívumok*at láthatunk a felvételen. *Egyszerű csapásformákat* is találunk elől lábszár, oldalt boka, hátul keresztbe emelt lábak bokaütése. Virtuozitása kiemelkedik a többi a táncos felvételen látható motívumokból, *verbunk karakterű táncformát* láthatunk.

Egyéb (vegyes táncok)

Békatánc (Szentlászló)²⁸

„Játékos állatutánzó tánc melyet esetleg hangutánzó mondókával kísérnek. Guggoló-ugró mozgással járják, néha csoportosan haladnak vele. Kalocsa vidékén, Szlavóniában és a rétközi falvakban ismert.”²⁹ A táncos váll szélességű terpeszben állva térdeit hajlítva annyira lehajol, hogy kezeit lába közt belőről a sarkak mögé tenyérrel hátrafelé kéz ujjait leérintse, és teste súlyát ebben a pózban

²⁶ MTA ZTI Néptánc Archívum Filmtára 614/29.30

²⁷ MTA ZTI Néptánc Archívum Filmtára 614/19.21

²⁸ MTA ZTI Néptánc Archívum Filmtára 614/14.a,b

²⁹ <http://mek.oszk.hu/02100/02115/html/1-635.html>

kezén, lábán megossza. Ebben a nehéz pózban hajtja végre az ugrásokat zenei kíséretre, negyedes és nyolcados ritmus, és ezek variációiban, általában ritmusba, de Berkes Eszter Kisköszegi lejegyzésében teljes nyolcados értékekben táncoló férfiről is ír. ³⁰

Zsáktánc (Laskó)³¹

„Lakodalomban a menyasszonytánc után, mikor már már elálmosodnak. Egy férfi bejön zsákkal, néha szalmával kibélelik, egyedül táncol, aztán valaki előtt megáll, leteszi a zsákot, rátérdelnek, megcsókolják egymást. Akit megcsókolt annak átadja a zsákot. Ő maga bemegy középre egyedül táncol tovább. A zsákkal táncoló megint kiválaszt valakit és így mindig tovább adják...”³² A tánc lépések általában ***hármás lépés***.

Gyermekjátékok táncai, gyermekjátékok

Gyermekjátékok mennyisége összevetve más magyar nyelvterületekkel, szintén szegényesebb képet mutat. Azonban ezek felgyűjtésében nagy szerepet játszott Lábadi Károly és Lábadiné Kedves Klára. Rendszerező munkájuk nem csak a gyermekjátékokra terjed, ki hanem a Drávaszög teljes monda, és népi költészetére, illetve népszokásainak felgyűjtésére is.

A népi gyermekjátékok a néptánc tanulásának elsődleges formája kis gyermek korban. Gyermekjátékok által tanuljuk, meg hogy mi módon illeszkedünk be egy közösségbe, megtanuljuk elfogadni a szabályokat, a gyermeki játékon keresztül indul el az ember a társadalmi szocializáció útján. A mondókák ritmusa azok felismerése fejleszti a gyermeke ritmusérzékét, egyszerű mozgásokkal rávezeti a gyermeket önön maga testének megismeréséhez. A gyermek lételeme a játék, azon keresztül taníthatjuk, készíthetjük fel az összetettebb mozgásformákra, koordinációs készség fejlesztésének kiindulópontjának kell lennie. Gyermekjátékok énekes-táncos csoportjába tartozó formái a gyermek fejlődésében

³⁰ MTA ZTI Néptánc Archívum Kézirattára/930

³¹ MTA ZTI Néptánc Archívum Filmtára 614/20. a,b,c

³² MTA ZTI Néptánc Archívum Kézirattára/931

szinte a legnagyobb szereppel bírhat. A gesztusok, a ritmus, a szöveg, a dallam, mint komplex szerves egységeként jelenik meg gyermekünk előtt, ezek pedagógiai használata rendkívül fontos, nem csak a táncos nevelésben, hanem a közösségi ember nevelésében is.

Gúnártánc³³ (Kórógy)

Táncos játék. A vezető egy kendőt forgat a kezében melynek végére bütyköt kötnek hogy jobban forogjon. Sasszé szerű hármas lépéssel halad körbe, a többiek oldalt állnak. Mikor oda ér a vezető akkor valamelyiküket fejbe, oldalba, vállon vágja a kendővel, ezután a kiválasztott a vezető mögé állva vállait megfogva a hármas lépést táncolva haladnak tovább. A vezető így sorjában kiválasztja az oldalt állókat. A körbehaladás alatt, amikor már mindenki halad a sorral körívben, a vezető az ívet kissebre véve többször odavág a bütykös kendővel a mögötte haladóknak.

Másik változata ennek a táncnak, hogy egy széket tesznek középre és az körül haladnak, majd az ügyességi formákban használják a széket, átmásznak rajta, széles terpeszben haladnak el a szék fölött. Fontos hogy ne szakadjon meg a sor és az alaplépésből sem essenek ki.

Gyíngyet-gyöngyöt asszonyának³⁴

Az egyik legősibb énekes-táncos játék a Drávaszögben. A gyereke párt alkottak majd kör alakzatban egymás mögé álltak egy-két lépésnyi távolságra. A párok hátul keresztezett kézfogásba kapaszkodtak össze. Akinek nem jutott pár, az a körön kívül maradt, és az ének ritmusára járt, ellentétes irányba. A többiek váltott lábbal szökdelve haladtak előre a dal ritmusára. A „Fordulj ki hát...” kezdetű sor éneklésénél a körön kívül járó gyermek kiválasztott egyet, akinek a nevét be is helyettesítették a dalba is, és kivezette a körből. Beállt a helyére, így váltották egymást, aki páratlanul maradt az haladt körbe a kör körül és ő is választott valaki. Dallamot és szöveget lásd: **(1. számú melléklet)**

³³ MTA ZTI Néptánc Archívum Filmtára 614/3. a,b

³⁴ Lábadiné Kedves Klára: Napfény volt a ringatója 243.old

Elvitte a víz a hajót³⁵

Leírások szerint kamasz lányok játszották, és a játék bekerült a báltermekbe is. Ebben a játékban is párban állva kör alakzatban kell elhelyezkedni oldalt kézfogással. A dalra kötött táncforma volt, mely a szöveghez, zenei sorokhoz illeszkedett.

Az első versszak így hangzik:

*„Elvitte a víz a hajót,
Szeretőmet is, aki vót,
Hozza vissza, vissza a víz a hajót,
Szeretőmet is aki vót.”*

„ Elvitte a” négy lépést haladtak előre, „víz a hajót” helyben dobantás szintén négyszer, „Szeretőmet” újra négy lépéssel haladtak előre, majd „is, aki vót” újabb 4 helyben dobantás. Ezután a „*Hozza vissza, vissza a víz a hajót*” résznél a párok összekapaszkodnak párhuzamos fogással, kis lépésekkel körbe fordulnak. Majd a „Szeretőmet is aki vót” sornál pedig vissza fognak a kezdő helyzetbe, oldalfogásba, és négyet előre haladva lépnek és négyed dobantanak. A játék dala három versszakos melynek szövegére ugyan ezt az összeállított folyamatos táncolják. (1. számú melléklet.)

Dungája³⁶

Kopácsi játék. Lányok négyes csoportokban kört alkotnak, az egymással szemben állók megfogják egymás kezét, így a párok karjai keresztezik egymást. Mind két karjukkal váltogatva fűrészelő mozdulatot tesznek a dal ritmusára, mialatt rugózással, ügyesebbje rida lépéssel kísérte.

„Eltörött a sajtár

dungája, dungája,

³⁵ Lábadiné Kedves Klára: Napfény volt a ringatója 244.old

³⁶ Lábadiné Kedves Klára: Napfény volt a ringatója 244.old, illetve O. Kettős Zsuzsanna tanárnő elmondása alapján.

Elhagyta a szeretője

bújába, bújába.”

Amikor a második „dungája” szóhoz értek énekükkel, akkor összefogott kezükkel, hátra felé, a mellettük álló feje fölött átemelték a kezüket, gyakorlatilag hátul kereszt kézfogasba érkeztek így meg. A dalt tovább énekelve dalt tovább énekelve és annak ritmusára napirányba elkezdtek haladni, gyors rida lépéssel, hogy jobb láb elől keresztlépéssel kezdődött. A záró szónál visszaemelték a kezüket összefogva a kiinduló helyzetbe. Technikailag nehéz játék, figyelmesen egymásra odafigyelve lehet csak játszani. (1. számú melléklet)

A kopácsi híd alatt³⁷

Az ének szövegében a hal, mint szerelmi szimbólum szerepe, nagyobb lányok táncos játéka volt. Hátul keresztezett karral fogódtak össze, és csárdáslépéssel kezdték: jobbra is, balra is kettőt. A „Piros rózsza, pántlika...” szakasztól lassú ridával kezdtek balra forogni, majd az ismétléskor másik irányba forogtak. A másodi versszaknál mindezt még egyszer végigtáncoltak. (1. számú melléklet)

Zenei kíséret

A táncok zenei kíséretéhez általában *alkalmi új stílusú dalok* tartoznak, ilyenek a menyasszony-, kanász-, gólya- és a gúnártánc, ezeket máskor nem vagy legalábbis nagyon ritkán éneklük. A különféle lánc- és körtáncoknál, vagy a csárdásnál és egyéb új stílusú táncoknál ezzel ellentétben a **mulató és egyéb nótákat** énekelnek kíséretül. Hangszeres kíséretük általában a *harmonika*, de az 1970-es évek elejéről még vannak feljegyzések *vonós zenekari kíséretekről*, *cimbalommal* kiegészítve. Különösen a hosszabb terjedelmű körtáncok kíséretéül szoktak **sok felől összeszedett szakaszokat egy dallamra fűzni**, ezek a dalfüzérek alkalmanként változnak mindig mások és mások. Ez **a szabad zenei felhasználás** eredménye, hogy tágabb értelemben vett táncdalokkal már nem találkozunk. A legrégebbi körtáncok egy része leegyszerűsödve lekerült a gyermekek közé,

³⁷ Lábadiné Kedves Klára: Napfény volt a ringatója 244.old, illetve O. Kettős Zsuzsanna tanárnő elmondása alapján.

gyermekjátékká alakult, dallamvilága, funkciója megváltozott. Így sokszor csak következtetéseket vonhatunk le, de teljesen tiszta *tánc kísérelő dallamok csak elvétele találunk*. A Drávaszög zenéje szinte teljesen egy általános zeneileg új stílusú dallamokból álló több helyről összeszedett formát mutat. A Szlavóniai körtáncok régies jellegű dalai jobban fent maradtak, amelyeket Martin György rendszerzett.

V. Drávaszög népviselete:

Drávaszög népének hagyományos öltözetéről alig maradt fenn forrás. A gyáripari térhódítás előtt az önellátásra berendezkedett közösségek lenből, kenderből, bőrből, gyapjúból maguk készítették el a szükséges ruhaneműt, v. az ízlésük, igényük alapján dolgozó falusi kézművessel készítették el.

A női viselet tartozéka volt:

- csécses pruszlik
- bodorka
- főkötő
- kabát
- kötény
- pántlikás, csécses kendő
- pendely
- pókos bélés
- szoknya
- tekerező
- tilánglis, tászlis imeg

A férfiak ruhatára ennél jóval egyszerűbb volt:

- dolmány
- gatya
- kalap
- posztómellény
- réting
- szűr

Csécses pruszlik:

Ing fölött viselt testhezálló, a karnál mélyen kivágott női viselet. A mell és – hátsórészt zöld, piros, rózsás v. sötétkék alapon lilával mintázott fekete selyemből

v. brokátból készítették, s házilag szőtt lenvászonnal bélelték. Elejére csipkék, vitézkötéses fényes ragyogók, csécsék kerültek, amelyről a nevét is kapta. Az összevarrások széleire hajtogatott, színes szalagokat illesztettek. Átlagos mérete: háta 24, eleje 22. cm

Bodorka: a női ingek bodorvásna hófehérségével, sodrott szövésével önmagában is ünnepélyes. A legismertebb csoportot azonban azok alkotják, amelyeknél az alapfonalba más színnel csíkokat vertek, mint a különféle kendőruhákba.

Főkötő, fikető, fikető, saroglya: a nők kontyon hordott fejviselete. Egyszerű szögű szabása régiességét igazolja. Téglalap formájú fekete muszlint recefára feszítettek, majd kihímezték fehér gyapjúfonállal. az anyag két végére és a közepére került a minta. Páratlan gazdag, teremtő képzeletvilágról árulkodnak azok a minták, amelyet az ügyes kezű asszonyok varrogattak változatos hímzésoltésekkel. A természet közelség révén lényegesen több vízi növény, hal került bele a motívumkincsbe, mint a nyelvterület többi részén. Kedvelt motívum a rózsa a tulipán, az alma, a gránátalma, körte, szilvaszerű gyümölcs, a félhold alakú minta. Ebben a nagy gazdagságú formakincsben nem található két egyforma. A hímzés befejezése után a muszlint a két oldalról összehajtották, s két érintkező szélét összevarrták, ezáltal a minta a főkötő hátuljára került. S a nyak fölé, nyakpántot varrtak. Jobb tartása érdekében a kontyra illesztették a **kontyvasat**, amelyre pertlivel kötötték rá a főkötőt, majd ráborították a **tekerőzőt**. A főkötőt a **fiketőelővel** szorították le. Hátral a főkötő alatti részére a hát közepéig leérő csokorra kötött selyemszalagot lógattak. **Laskón saroglyának** is nevezték.

Tekerőző: lencsés tilángli, a főkötő felett viselt lepel, amelyet gyöngyös tűkkel tűztek fel. A ráhímzett dudorok miatt lencsés tilánglinak is is nevezték. Amikor elhagyták, tüllkendőt kötöttek helyette. A menyecskék addig viselték, amíg a gyász nem érte őket.

Kabát: az öregasszonyok a múlt század utolsó évtizedeiben viselt posztóból varrt ruhadarabjának **csurupé**, Csúzán csurak volt a neve, s alját prém díszítette.

Kötény: a felsőruhát elülső oldalról védő beszegett szélű, legtöbbször téglalap alakú textildarab. Anyaga fehér v. kékre festett vászon és gyolcs, v. kékfestő. A

selyemből készült változatait, amelyek feketék v. virágosak- mintájuk megegyezik a szoknyáéval, s aljuk csipkével díszített, a nők ünnepi viseletükhöz hordták.

Pántlikás csécses keszkenő: a csécses pruszlik fölé öltött női ruhadarab. Kétfélét viseltek. A díszesebb, az un. *vasárnapló* volt. Úgy készítették, hogy a háromszögletűre szabott fekete taft selyemre hullámos vonalakba piros selyemszalagot helyeztek. a szabott vállkendőket házilag varrták, rojtozták. A piros díszrátétet „békaszájra” felszedve kézzel varrták a selyemre. A szélét azonban géppel szálazták ki. Az egyszerűbbek rátét nélkül készültek nem csak selyemből, hanem pl. gyapjúból.

Pendely: pöndő, a női alsótestet takaró, házi vászon alsószoknya. Egyenes szabású változata honosodott meg, amit derékban sűrűn megráncoltak. Alsó szélét kb. 5 cm-es széles sávban növény v. virágmotívumokkal hímezték ki vörös, kék v. aransárga színű fonallal, fölötte szoknyát viseltek.

Pókos bélés: a nők legalsó, mellre öltött, házilag szőtt ruhadarabja. Egy- egy színből – pirosból, kékből, lilából, zöldből, sárgából – és fehér fonalból csíkosra szőtték. Amikor a textília elérte a méternyi hosszúságot, kettéhajtották, s a hajtás közepén T alakban kivágták. A vágás mentét a fonallal megegyező színű vászonnal szegték be. A kivágást egy gombbal v. csak egyszerű összevarrással fogták össze. A hajtás oldalait v. fehér v. színes fonallal – minden embervarrással – kapcsolták össze. A vállába egyenesen kapcsolódott a rövid, 20-25 cm-es csíkozott ujj. Az inghez hasonló csíkozott, bevarrott ujjú ruhadarabot a szlavóniai magyarok a kebel alatt viselték.

Tilánglis , tászlis ímeg : A pókos bélés fölé öltött, pettyes tüllből készített blúzszerű ruharab, ing. Kétféle szabását ismerték, a mellévarrott ujjú és a belévarrott ill. vállbavarott ing. a nyaka csukott volt, hímzett gyolcsfodor díszítette. Az ujj teljes hosszában hímzett tüllbetétet varrtak. Elöl hasított, s nagy fodorral van beszegve. Gombokkal csukódott. A hosszú ujjon levő tászlit gazdagon kihímezték. A kevésbé tehetősek olcsóbb anyagból, gyolcsból varrták.

Szoknya: A női viselet darabja. A pendely fölé vették a virágos selyemből készült ruhadarabot. A fiatalasszonyok vékony kázmír szoknyát viselnek. A derékban

összeszedett lapos ráncokat keskeny öv fogta össze, amely biztosította, hogy nagy hullámos esése legyen. Hossza bokáig ér.

A férfiak viselete:

gatyá: A férfiak alsótestét fedő ruhadarab. Anyaga házivászon, szabása derékszögű, az övnél ráncolt. Derékukra a madzaggal kötötték. A széles gyári vászon megjelenésével egyre bővült a szára, már – már rakott szoknyára kezdett emlékeztetni.

Kalap: fejfedő. a férfiak a széles karimájút kedvelték

Nevezetes a laskói, kopácsi és daróczi atyafiak óriási karimájú kalapja, amely azonban most már csaknem teljesen kiment a divatból. Még a 1870-es évek elején közönséges volt a vidék a fél méter átmérőjű kalap, melynek, magas karimja fölfogott 3-4 liter esővizet. Télen helyette asztrahánsapkát hordtak.

Posztómellény: ing felett viselt ujjatlan, derékig érő, testhez simuló férfi ruhadarab. Anyaga a posztó, majd a szövet lett. A tehetősebbek réz- v. ezüstgombokkal kapcsolták össze. Két oldalán zseb is volt rajta.

Réting: vászomból varrt bő, vállba bevarrott ujjú férfiing. az ujja fent is, lent is azonos bőségű. a ruhadarab valamivel derék alatt ért.

Szűr: Szűrposztóból készített férfi kabátféle. A XVIII. században általánosan elterjedt, később azonban semmiféle adat nem szól róla.

A néptánc tanítás alapja lehet...

A rendszerezést végig tekintve arra a megállapításra jutok, hogy a fellelhető táncanyagok, gyermekjátékok, leírások, a több példányban megjelent³⁸ gyermekjáték kötetetek, az együttesekben őrzött koreográfiák szakmai tartalma,³⁹

³⁸O. Kettős Zsuzsanna: Szlavóniai táncok: Csúzai „Csárdás” Néptáncgyűttes

³⁹ O. Kettős Zsuzsanna: Szlavóniai táncok: Csúzai „Csárdás” Néptáncgyűttes

a megjelent a szakirodalom, azt igazolja, hogy egy táncos alapvető **tánctechnikai megalapozására elegendő** fellelhető anyagot találunk.

A gyermekjátékokkal kezdve...

Figyelembe véve a tanulók életkori sajátosságait, a gyermekjátékokon keresztül megismerkedhetünk az alap **mozgásformákkal, ugrásokkal**, forgásokkal, ízületek hajlításával (térd, boka, csípő), karok használatával, **alapvető térformákkal**, kör, csigavonal, hullámvonal, egyenes vonal, oszlop, és egyben fejlődik a térben való tájékozódási képesség. **Gyermekjáték szinte minden típusára találhatunk olyan játékot, amit a Drávaszögben, vagy Szlavóniában játszottak.** A dolgozatomban bemutatott játékokat azért választottam, mert többek között ezeket teljesen magukénak vallják. Azonban gyermekjátékok ismerete és fennmaradására nagy hatással volt az iskolai tanítók hatása. Azokat a játékokat felhasználva, amelyeket a horvátországi magyar gyökerekhez valamilyen formában kapcsolódik, elérhetjük azokat a **ritmikai fejlesztéseket, mozgás-koordinációs készség fejlesztéseket**, melyek elsajátítása után a gyermek összetettebb mozgásformákat, motívumokat legyen képes megtanulni.

Alapvető motívumok, mint a csárdás, annak különböző variánsai, lépő, futó mozgáson keresztül a fent és lent hangsúly megismerése, alapvető ugrás fajták, a hármas ugró motívum és variánsai, kiszúrók, bokázók, lengetők, egyszerű csapás formák, mind megtalálhatóak. Ezeken keresztül lehetőséget kapunk összehasonlításra is, így kapcsolódhatunk egyéb más területek táncanyagához is. A tánctechnikai fejlesztés az ugrós táncokban tud széleskörűen fejlődni, és utat nyit az itt teljesen hiányzó legényes és verbunk felé. A csárdások páros formáiban kialakul a férfi nő kapcsolata a táncba, kialakul egy vezetés technikai alap, mely a tartás-ellentartás technikai ismeretét jelenti. Ezek a formák lehetőséget adnak más tájegység csárdásainak, és később a régi stílusú forgó-forgató karakterű táncok felé. **Az eszközhasználat megismerésére** is lehetőség nyílik, mely rendkívül fontos szerepet játszik a magyar néptánc örökségben. Karikázó táncaiban a térhasználat, a térformák pontos tartására, és megismerésére van mód. Fontos a tudatos mozgásnevelés, a súly és gesztushelyzetek ismerete, tudatos használata.

Egyszerű és összetett motívumok tanulása, és tudása. Improvizációs készség, kreativitás fejlesztése a táncban.

A feltérképezett motívumkincs és játék, és a táncos mozgás anyag lehetőséget ad a *táncos nevelésre*, az alapvető tánctechnikai, ritmikai tudás elsajátítására, és egyben utat nyit a magyar néptánc kincs szélesebb körű megismerésére.

VI. Összegzés

Közel *10 éve dolgozom a Drávaszögben*, kezdetettől a Csúzai „Csárdás” együttesnél majd Kopácson és Laskón koreográfusként. Nem volt szakmai tapasztalatom a térség táncos anyagáról, és a fenn maradt táncos értékekről, hisz köztudottan szegényes. A csoportokban a tanulóknak a tanítás folyamata alatt hamar felmerült a kérdés hogy *milyen a mi táncunk, mi mit hogy táncoltunk?* Erre a kérdésre nehezen tudtam megfelelő választ.

Elmondhattam, hogy milyen tájegység táncához hasonló, kevés fenn maradt emlék, inkább más népművészeti emlékeket őriztek meg. Minden táncos, koreográfus legszívesebben azon táncos anyagok tanulmányozását, színpadra állítását vállalja szívesebben, melyeknek bőséges és változatos táncanyaga van. Rendkívül szép somogyi, sárközi vagy éppenséggel mezőségi táncokat taníthatunk meg ezekben az együttesekben, de a feltett kérdésre hogy mi a mi táncunk *koreográfusként nem tudtam, nem tudok válaszolni*. Koreográfusként a drávaszögi táncos anyagot nehéz lenne színpadra állítani, hisz jellegzetes egyéni motívikai jellemzője, stílusjegyei pár egyszerű példában kimerül.

Azonban táncpedagógusként megtaláltam a választ. Baranyai felvételek anyagait illetve a bőségebb szlavóniai felvételeket végignézve megtaláltam azokat az alapvető mozgásanyagot mely jellemzője a tájegységnek, melyekkel komoly tánctechnikai alaptudás elsajátítható. A mozdulatelemző módszert követve komoly eredményt érhetünk el. Azonban például a hármas ugró motívum tanítását nem somogyi ugrós motívumával, hanem helyi motívumokon, játékokon, táncokon keresztül taníthatom.

Ebből a lehetőségből kiindulva a rendszerezésem által rájöttem arra, hogy mennyi mindent meglehet tanítani, úgy hogy ez a Ti táncotok. Megtaníthatom az alapvető ugrásformákon keresztül, a páros viszonyokat, tartást-ellentartást, körben táncolást, csárdás alapmozgását, fent és lent hangsúlyozást és a tárhasználatot, még egyre többet-többet hisz minden megszerzett tudás lehetőséget nyit egy újabb tudás megszerzésére. A táncos nevelés folyamatának kiindulási pontja lehet a tájegység táncanyaga. Személyesebb élményé válik a „cifra” ha az sepei.

A felmérések eredményei is mutatják, hogy milyen fontos szerepet játszik a magyarság megőrzésében a tánc. Legtöbb kulturális vagy művészeti közösséget megfigyelve a táncsoportok száma a legtöbb. Felismert a tánc jótékony szerepe közösség nevelési szempontból is. Pedagógusok használják általában munkájukban, fontos szerepét látva kezdeményezik is a csoportok létrejöttét, segítik működésüket. Gyermekek, fiatalok igénye a tánc, látják fontos szerepét, nem csak mozgásnak tekintik, hanem **azért táncol, mert MAGYAR.**

Azt gondolom, hogy a tánctanítást mindenképpen a fellelhető táncanyagból kell kifejleszteni, hisz nem csak technikai és egészségnevelési és művészeti nevelési oldala fontos **a néptáncnak, hanem identitást erősítő szerepét is kellő képen ki kell emelni.** Ezt nagymértékben erősíthetné ez a nézőpont. A magyar néptánc kincs megismerésének első élményei a tájegység anyagából táplálkozzon.

Fontosnak tartom, hogy elkészítsek és a dolgozatom része legyen egy **táncművészeti jegyzetet,** mely használható legyen nem csak végzett táncpedagógusok számára, hanem más szakos tanároknak tanítóknak is.

A drávaszögi fiatalság igényeli **a táncházakat,** amit csak magyar országon élvezhettek. **Rendszeres találkozási lehetőséget** kell adni a fiataloknak, amely nem csak színpadi bemutatkozást jelentsen. **Táncház mozgalom kialakítása** rendkívül a közeljövőben. A gyerekek és fiatalok táncolása példa a szülők részére is. Fontos lenne, azok az alkalmak ahol generációk tudjanak együtt táncolni. Erre is kiválóan alkalmas a táncház.

Szakedolgozatom célja volt a fiatalok, gyerekek és pedagógusok kapcsolata a tánchoz, egyben egy áttekinthető rendszerezést is elvégeztem a MTA ZTI Néptánc Archivum Filmtárában fellelhető filmekről. Nagy örömmel és munka kedvel, tölt el ennek az eredménye, ugyanis a magyar fiatalok tudatos érdeklődéssel fordulnak a tánc felé. Ez az igény sok további munkát jelent. Ez nem „csak” tánctanítás, hanem a magyarság megtartásában nagyon fontos szerepet játszó eszköz. Ezt az eszközt használni kell, és lehetőleg abban a formában, melyben pozitív hatása nagyban érvényesül. Minden napi harc a magyarság megtartása, ebben a küzdelemben, nevetve és vidáman harcol a tánc.

VII. Szakmódszertani rész

Bevezető

Dolgozatomban a horvátországi magyarság táncanyagát dolgoztam fel. A helyi csoportoknál főleg, de más táncosoknál **is alkalmazható példákat, táncformákat** találhatunk, és akár önálló színpadi produktumot is megvalósíthatunk.

Dolgozatomban 5 foglalkozás leírását teszem meg, melynek **célja az ugrós táncok általános mozgáskészletének elsajátítása**. Az egyenletes járáson keresztül, az egyszerű ugrásformákon keresztül eljutni a hármas ugró motívumig, annak szabad térhasználattal való biztos alkalmazása.

Összekapaszkodási formák megismerése alkalmazása, **karikázó táncok általános jellemzésének** megismerése. **Ezeket foglalkozásokra és azon belül tanítási feladatsorokra osztom.**

Ezekhez az ismeretanyagokhoz a felhasznált motívumokat a szakdolgozatom „A horvátországi magyar néptánc örökség” című fejezetéből merítem.

Minden táncosnak szüksége van egy alap mozgásformák megismerésére, mint az egyenletes járás, az ugrásformák fajtáinak felfedezésére, majd a hármas ugró motívum biztos használata, nagyon fontos **a táncos nevelés kezdeti szakaszán**.

Ezek biztos használata nyit lehetőséget, más tájegységek megismerésére. Fontos szempont hogy az alapfogalmak és tánctechnikai ismeretanyagok is része legyen a tanításnak.

1. Foglalkozás

Egyenletes járás, ugrások tanítása Zsáktánc (Laskó), Gúnártánc (Kórógy), segítségével

Ugrások előkészítése.

A tanítási folyamatban a játék alaplépését, összekapaszkodási formákat szabadon változtatom.

Az elsődleges cél a járás és ritmikus kialakítása.

1. Bemelegítés

ugrós zenére történő egyenletes negyedés járás, egyszerű ritmika tapssal. Futás, zenei sorok végén, páros lábon zárás, guggolással, tapssal kombinálva.

2. Főrész

A Gúnártánc szabályainak ismertetése.

Azonban a hármas ugró alaplépést egyenletes járással helyettesítjük. Zenei kíséretként ugrós zenét használunk. Az elején az ügyesebb táncost nevezzük ki vezetőnek a bütykös zsebkendővel.

1. Feladat: A zsebkendő ritmikus mozgatása segíti a táncost a zene negyedéses lüktetésének felismerésében.
2. Feladat: meghatározhatjuk az ütések zenei sorok végén történjenek. A kiválasztott társak bekapcsolódásakor fel kell tudni venni a járás ritmusát.
3. Feladat: A zenei sorvégre ütéssel azonosan páros lábra történő ugrás mindenkinek.
Le tudja zárni a járást, újra tudja kezdeni.
4. Feladat: A járást helyzetesítjük páros, jobb, bal, 2 negyedenként történő lábváltással történő ugrás formákra, majd a zenei sor végén páros lábú zárással kiegészítve gyakoroltatjuk.
5. Ha ügyesen megy, akkor a vezető gyermekre lehet bízni a haladás alatt történő ugrás, lépés, zárás formát.
Megismeri az alapvető ugrásokat, járás ugrás közötti különbség megértetése. Az eddig szereplő ugrásformák tudatosítása a cél.
6. Feladat: Szék betétele. A szék térmeghatározó szerepének ismertetése, lehetséges vonalban történő mozgások: körben haladás a szék körül, csigavonalban a szék körül, hullám

vonásban a térben, széket kikerülve, átlósan a térben, és széken átugrás, vagy mászás.

Az átmászást a végén érdemes kipróbálni, hisz a megszakított mozgást hirtelen kell folytatni.

7. Feladat: Zsáktánc lakodalmi játék szabályainak ismertetése. Ugrós zenei kísérettel. A játék párválasztó játék, míg az előző inkább ügyességi táncos játék. A játékban először szintén járással változtassunk helyet.

8. Feladat: Hármassal lépéssel, a körbe állók tapssal.

A hármassal lépés tudatosítása, a lábváltások, oldalt elöl irányának különbségének meghatározása.

3. Foglalkozás lezárása

Foglalkozás összegzése, értékelés. A játékok eredeti formában történő eljátszása.

Játékok eredeti formája:

Gúnártánc Táncos játék. A vezető egy kendőt forgat, a kezében melynek végére büttyköt kötnek, hogy jobban forogjon. Sasszé szerű hármassal halad körbe, a többiek oldalt állnak. Mikor oda ér a vezető akkor valamelyiküket fejbe, oldalba, vállon vágja a kendővel, ezután a kiválasztott a vezető mögé állva vállait megfogva a hármassal lépést táncolva haladnak tovább. A vezető így sorjában kiválasztja az oldalt állókat. A körbehaladás alatt, amikor már mindenki halad a sorral körívben, a vezető az ívet kissebre véve többször odavág a büttykös kendővel a mögötte haladóknak.

Másik változata ennek a táncnak, hogy egy széket tesznek középre és az körül haladnak, majd az ügyességi formákban használják a széket, átmásznak rajta, széles terpeszben haladnak el a szék fölött. Fontos hogy ne szakadjon meg a sor és az alaplépésből sem essenek ki.

Zsáktánc „ Lakodalomban a menyasszonytánc után, mikor már-már elálmosodnak. Egy férfi bejön zsákkal, néha szalmával kibélelik, egyedül táncol, aztán valaki előtt megáll, leteszi a zsákot, rátérdelnek, megcsókolják egymást.

Akit megcsókolt annak átadja a zsákot. Ő maga bemegy, középre egyedül táncol tovább. A zsákkal táncoló megint kiválaszt valakit és így mindig tovább adják...⁴⁰ A tánclépések általában *hármás lépés*

2.Foglalkozás

Ugrásformák tanulása súly és gesztusláb használata, Dévértánc

A dévértáncba szereplő ugrás és gesztusformák fontos szereplői az ugrós tanításához. Ugrásformák: futó lépés, váltott lábas kettes ugró lépés. Gesztus láb helyzetek: hátul sarokemelés, elől negyvenöt fokos nyújtott láb, összekötve lengető mozgás. Dobbantás.

2. Bemelegítés

Futás ugrós zenére, ugrások egyik, majd másik lábon, páros lábon, lábváltással egyesével, kettesével.

3. Főrész

1. Feladat: A teremben szórt alakzatban mindenki egyes téri irányban dolgozik. Helyben történő futás gyakorlat. 8 ütemes feladatsor. jobb illetve bal lábkezdéssel.
2. Feladat: Jobb lábon, illetve bal lábon két ugrást hajtunk végre folyamatosan, jobb lábon ugrásnál jobb oldalugrással bal lábnál bal oldalugrással.
3. Feladat: Ebbe az ugrásformába illesztjük a különböző gesztus láb helyzeteket. a gesztus láb helyzete a kettes ugrások alatt. először a gesztus lábfejt a súly láb boka mellé emel. Másik gesztus helyzet az elől negyvenöt fokos magasságba elől nyújtott helyzetben gyakorlása
4. Feladat: A kettes ugrás mindkét fázisa alatt gesztus helyzet változtatása történik meg, a boka és az elől negyvenöt fokos

⁴⁰ MTA ZTI Néptánc Archívum Kézirattára/931

helyzet megvalósítása az egy oldalon történő két ugrás alatt. így gyakorlatilag a lengetőig jutunk el a tanítási folyamatban.

5. Dobbantások egyik majd másik lábon gyakorolva, három dobbantás negyedik ütem szünet.
6. A Dévértánc folyamatának összekapcsolása egyéni magvalósítással.
7. A Dévértánc körben való gyakorlása, összeállítása.

4. Foglalkozás lezárása, értékelés.

Dévértánc leírása:

Kötött szerkezetű női körtánc. Motívumai Jobb irányba kezdve két futó lépés majd a jobb lábon 2 ugrás, amellyel folyamatos irányváltás történik, mialatt a gesztusláb az ugrás két üteme alatt elől irányba lendítik. Ezt szimmetrikus ismétléssel négyszer ismétlik, majd jobb lábon kezdve bal lábon folytatva 8 negyedes ugrás következik, amit kettesével történő súlyláb váltással valósítanak meg. Ez alatt a gesztusláb az ugrásoknak megfelelően elől, negyvenöt fokra lendítik. Ezt követi három, negyedes jobb lábás dobbantás első pozícióban, negyedik negyedre szünetet tartanak, majd három, negyedes taps következik, amit negyedik ütemre szintén szünet követ. Ezt a motívumsort többször ismétlik.

3.Foglalkozás

Hármasugró tanítása a kórógyi üvegtánc alapján.

Az üveg tánc lényege hogy hármásugró motívummal az üveg két oldalán táncolunk. Az hármásugró motívum tanításánál nagy szerepet tölthet be az üveg vagy más táncos eszköz termegosztó szerepe. A hármásugró motívum ugrásai, oldalt ugrásai, vagy az alapmotívum variánsainak tanításához szükség van a táncos tudatos mozgásának kialakítására. Melyben az alap ugrásformák tudása feltétele a tovább a szakmai haladásnak.

1. Bemelegítés

Futás és ugrásgyakorlatok zenére, a hármasu gró lépésének ritmikai megvalósítása, tappsal, dobogással, lépéssel, ugrással.

2. Fő rész

1. feladat: Természetesen először nem üveget használunk eszközként, hanem egy földre rajzolt, vonalat, vagy egy lefektetett madzagot használhatunk. Ne okozzon balesetet ha rálép, megrúgja. A táncosok szórt alakzatban egyes térirányban dogoznak, vonalat rajzolunk minden táncosnak merőlegesen az egyes tériránynak megfelelően. A táncos úgy áll hogy a vonal neki jobb oldalán helyezkedjen el.

A gyakorlat motívuma egyszerű váltott lábas oldalt irányú ugrások. Fontos a táncosokban tudatosítani a jobb lábbal jobbra, a bal lábbal pedig balra ugrás kezdésének fontosságát.

2. Feladat: Ugyan ez a feladat csak jobb illetve bal lábon kettő-kettőt ugrunk.
3. Feladat: Hármasu gró lépésének magyarázata és tanítása. Fontos a szabályok ismertetése. oldalugrás mindig az iránynak megfelelő lábbal történik, majd az adott oldalon megmaradva még helyben két váltott lábas ugró lépést hajtunk végre. Ezek után ugorhatunk vissza a másik oldalra az oldalnak megfelelő lábbal, majd ott is a két váltott lábas ugrást hajtunk végre. Az átugrások nagyságát minél jobban növeljük.
4. Feladat: A hármasu gró alaplépésnél még nem foglalkoztunk a gesztusláb helyzetével. Az üvegtánc elsajátításához azonban szükség van a gesztusláb koordinációjára is. A hármasu gró harmadik ugrása alatt, a gesztus láb elől nyújtott 45 fokra emeljük.

Ennek folyamatos gyakorlásával, a tárválasztó eszköz vagy vonallal segítve az átugrásokat jutunk el a következő feladathoz.

5. Ha már biztosan tudjuk a hármassugró motívumot, és a motívum harmadik fázisában a gesztushelyzetet is tisztáztuk, akkor cserélhetjük az eszközt az üvegre. Az üveg magassága megnöveli az ugrások nagyságát, illetve a gesztus láb használata, majd arra való ráugrás eredményezi az üveg fölött, illetve a kezdő ugrásnál az üveg előtti láb elvezetést.
6. Térirány meghatározás magyarázata, a tér 8 irányra való felosztása.
7. A jobbra-balra történő alapmozgást nem csak folyamatosan egyes térirányba gyakoroljuk, hanem az alap motívumot táncolva nyolcasával, majd négyesével negyedenként frontirányváltást alkalmazzunk.

3. Összegzés, improvizáció, térirányok szabad alkalmazásával.

4.Foglalkozás

Az ugrós táncban előforduló összekapaszkodási formák Sepsei táncok alapján.

Az ugrós táncokban többféle változatos összekapaszkodási formákat, és megoldásokat figyelhetünk meg. Maga az együtt táncolás fizikai kapcsolatban felveti a tartás-ellentartás probléma körét. A táncos párok egymás testsúlyát, mozgását érzékelni kell, azt tudatosan irányítani tudja.

A vezetés és alkalmazkodás, követés tudatos irányítása is feladatként jelentkezik. Lehetőség nyílik az alapvető térformák ismertetésére. A sepei ugrós formák legfőbb helyszíne lakodalmi menetek voltak, mulatsági funkciót töltött be, így változatos összekapaszkodási formák figyelhető meg.

1. Bemelegítés

Futás, hármas ugróra motívumra épített tapsos ritmikai gyakorlat. Gúnártánc eredeti motívummal táncolva.

2. Főrész

Összekapaszkodási formákat először csoportos utána páros formákban gyakoroljuk. Motívumként végig a hármasugró szerepel.

1. Sorban oldalt kézfogással állnak a táncosok. A motívum kezdésénél mindenkinek egy irányba kell kezdeni hogy ne szakadjon el a sor. Együtt tudják tartani a megfelelő oldal irányokat.
2. A sort a táncolás alatt mozgatjuk előre, hátra irányba. Cél hogy megmaradjon, az egyenes sor oldalirányok megmaradjanak. Egymásra való figyelés kialakítása.
3. Nevezzünk ki vezetőt, vezetőket, a soron belül, úgy hogy hozzájuk kell igazodni az a sor előre hátra haladása közben. A vezetés és követés fogalmának magyarázata.
4. Ebben a fogásmódban alakítsunk ki térformákat, a sor után kört, félkört, csigavonalat. Ezekben a térformákban, és a térformák egymásból való kialakításával gyakoroljuk.
5. Fogásmódok változtatásával, vállfogásban, felemelt karokkal oldalt kézfogásban, egymásba karolva gyakoroljuk a különböző térformák kialakítását.
6. Páros összekapaszkodási formák. A párok először szemben állva két kézfogással a lány a fiú ugrósának irányához igazodik a lány, kialakul az azonos mozgás.
7. Páros kézfogásban maradva, előre, hátra irányba történő térváltoztatás. A fiú vezetésével a lány követésével, szabad térhasználat. Minden irányba haladhat, a terem bármely pontjára

eljuthat. A gyakorlat után fordítsuk meg és a lányok is legyenek a vezetők. A tánc folyamatán belül változtassuk bekiáltással a vezető nemét.

Hívjuk fel a figyelmet a tartás ellentartásra, egymás súlyának megérezésére, a követés közben kevés ellentartásra.

8. Fogásmódok változtatása. Csárdás fogásba táncoltatjuk az alap motívumot. A szűk tartás pontos együtt mozgást követel. Ebben a fogásmódban csináljuk végig a vezetés megtanulására épülő előző gyakorlatsor.
9. A párok egymás mellett, de ellentétes irányba állva oldalt vállfogásba fognak. Mindketten az alapmotívummal maguknak köríven előre haladva, páros forgás alakul ki.

Ebben a gyakorlatban érezhetik a táncosok a tartás ellentartás feladatát, hisz a centrifugális erő hatására egymás súlyát kell megtartani.

3. ***Foglakozás lezárása***, összegzés, hármás ugró improvizáció páros és csoportos formában, szabadon használva a tanult összekapaszkodási formákat.

5.Foglakozás

Női körtáncok és jellemzőik, sepei körcsárdás

Körtánc fő jellemzői, és formái

5. Kétlépéses csárdás alapmotívummal táncolják napirányú a kör haladási iránya, a szimmetrikus lépéseknek köszönhetően ez kismértékű haladást jelent.
6. Körcsárdás másik formája mikor a jobb irányú kettes csárdás lépésnél a második fázis elől keresztlépéssel táncolják, itt napiránnyal ellentétes haladás figyelhető meg.

7. A keresztező lépést a bal irányba táncolják így a haladási irány újra napirányú.
8. Friss csárdás tempóra járt körcsárdás fent hangsúlyos futó motívummal. Mind két haladási irány figyelhető meg itt is.

1. Bevezetés

Alapfogalmak tisztázása, napirányú, azzal ellentétes kör haladási irány. Ritmus gyakorlat a zenei negyedes, nyolcados ritmusban, futással, tapssal, féltalp használata a futás közben. Fent és lent hangsúly zenei illeszkedésének ismertetése a karikázó táncokban.

2. Főrész

1. feladat: A motívum elsajátítása, az első táncforma gyakorlása, különösen figyelve a hátul kereszt kézfogásban történő körtartásra. Haladási irány váltásának lehetősége a második táncformában megtalálható, így ezt az alapfogalmak tisztázása után a tanulóknak felismerésre kerül.
2. Kettes csárdás elől keresztlépéssel tanulása. Többlet ismeretanyagként ismertetni kell a kereszt irányokat, és annak lehetőségeit, ezeket a kettes csárdásban megvalósítva mutatjuk be.
3. A második és a harmadik táncforma gyakorlása, tanulása
4. Fent hangsúlyos futó lépés kialakítása futáson keresztül. Körben állva összekapaszkodás nélkül történik a gyakorlat. Körbe haladva haladási irányt néha váltva kis lépéstávolságú futással kezdünk. Második fázisként meghatározzuk a kör középpontjához viszonyított külső lábon féltalpra emelkedve tesszük a futást, ezt is mind két irányban gyakoroljuk. Felhívjuk a figyelmet az emelkedésre, és könnyed megvalósítására.
5. Körben hátul keresztezett fogásban, fent hangsúlyos futó gyakorlása, mind két irányban.

3. Foglalkozás lezárása, a négy körcsárdás forma egymás utáni eltáncolása.

Összegzés

Igaz ugyan hogy szegényes motívum anyaggal találkozhatunk a horvátországi magyar területeken, Szlavóniában gazdagabb a baranyai területeken pedig szegényebb. Azonban egy egyszerű megoldást ad ezeken az egyszerű motívumokon keresztül a néptánc nevelésben nagyon fontos tánctechnika és táncelméleti tudás megszerzésére.

Az öt foglalkozás menetét úgy állítottam össze, hogy egymásra építkeznek a foglalkozások, és egyben az ismeretanyagok elsajátítása után lehetőség nyílik, megkönnyítve a tanulást, más tájegységek ugrós táncának megismerésére. Úgy gondolom hogy ugyan kevés tánc anyag áll rendelkezésünkre a tárgyalt területekről, de mégis elég ahhoz hogy érdekes néptánc foglalkozásokat tartsunk belőle.

Bibliográfia:

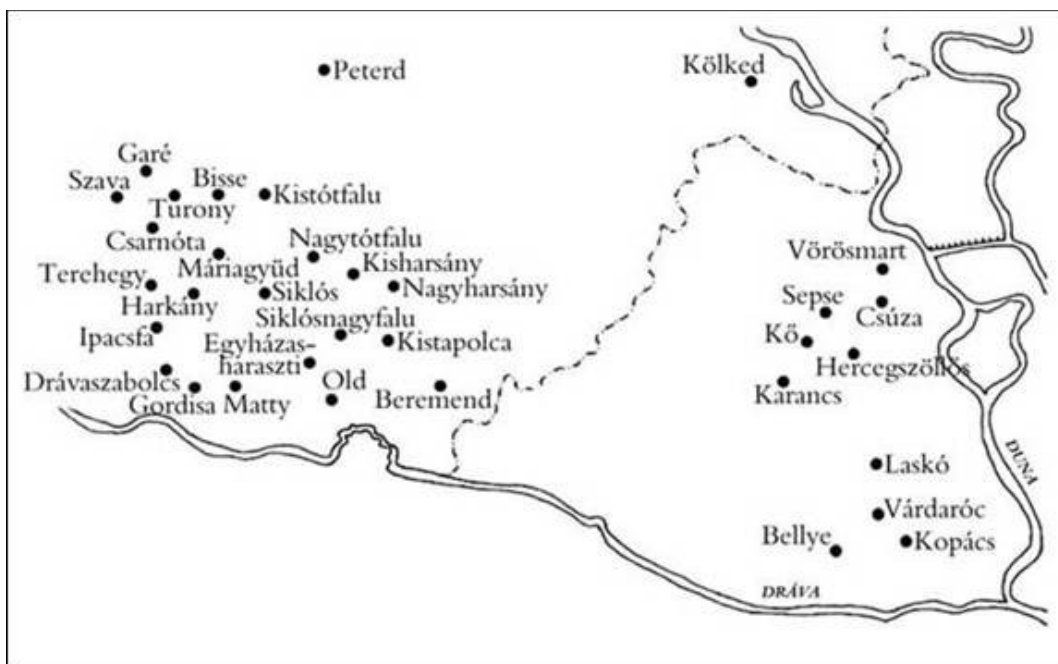
1. MTA ZTI Néptánc Archívuma Filmtára: FT: 614, 763, 778
2. MTA ZTI Néptánc Archívuma Kézirattára:Akt: 928, 929, 931
3. Varga Gyula: A Néptáncok 21.old Debrecen 1990
4. MTA ZTI Néptánc Archívum Filmtára 778./2
5. MTA ZTI Néptánc Archívum Filmtára 614/12. a,b
6. MTA ZTI Néptánc Archívum Filmtára 614/17. a,b

7. <http://www.hik.hu/tankonyvtar/site/books/b10025/ch52s04s02.html>
8. MTA ZTI Néptánc Archívum Filmtára 614/24. a,b,c,d
9. MTA ZTI Néptánc Archívum Filmtára 614/25 – 28.
10. MTA ZTI Néptánc Archívum Filmtára 778/4.a,
11. MTA ZTI Néptánc Archívum Kézirattára 929
12. MTA ZTI Néptánc Archívum Filmtára 778/4.b,c
13. MTA ZTI Néptánc Archívum Filmtára 778/ 5.a,b,c,d,e,f,g
14. MTA ZTI Néptánc Archívum Filmtára 614/31.a,b,c 33.
15. MTA ZTI Néptánc Archívum Filmtára 614/8. 9.
16. Pálffy Gyula : Néptánc kislexikon 38-39. old. Bp.Planétás Kiadó és Kereskedelmi Kft 1997.
17. MTA ZTI Néptánc Archívum Filmtára 778/1. b,d,e
18. MTA ZTI Néptánc Archívum Filmtára 778/1.a
19. MTA ZTI Néptánc Archívum Filmtára 614/8. 9.
20. MTA ZTI Néptánc Archívum Filmtára 778/1. b,d,e
21. MTA ZTI Néptánc Archívum Filmtára 778/1.a
22. MTA ZTI Néptánc Archívum Filmtára 778/3
23. MTA ZTI Néptánc Archívum Filmtára 614/15, 16, 18,a,b
24. MTA ZTI Néptánc Archívum Filmtára 614/29.30
25. MTA ZTI Néptánc Archívum Filmtára 614/19.21
26. MTA ZTI Néptánc Archívum Filmtára 614/14.a,b
27. <http://mek.oszk.hu/02100/02115/html/1-635.html> (2008.03.21.)
28. MTA ZTI Néptánc Archívum Kézirattára/930
29. MTA ZTI Néptánc Archívum Filmtára 614/20. a,b,c
30. MTA ZTI Néptánc Archívum Kézirattára/931
31. MTA ZTI Néptánc Archívum Filmtára 614/3. a,b

32. Lábadiné Kedves Klára: Napfény volt a ringatója 243.old Kopács HMRKE 2000.
33. Lábadi Károly: Hold letette, nap felkapta Drávaszögi magyar találósok Eszék 1982.
34. Katona Imre: Lábánál holdvilág, fejénél napsugár Drávaszögi és szlavóniai magyar folklór Eszék HunCro 1996
35. Pesovár Ernő- Lányi Ágoston: A magyar nép táncművészete Néptánciskola I-II Bp. Népművelési propaganda iroda
36. Lábadi Károly: Kopács a víz melletti falu Horvátországi Magyarok Demokratikus Közössége Zágráb 1994
37. Martin György: A magyar nép táncai Bp. Corvina kiadó
38. Lányi Ágoston: Néptáncolvasókönyv Bp. Zeneműkiadó 1980
39. Molnár István : Néptáncosok könyvtára Bp. Múzsák Közművelődési Kiadó
40. Csúzai füzetek I-II Csúza 2007
41. Lábadi Károly: Drávaszögi ÁBÉCÉ Eszék-Budapest 1996.

1.sz. melléklet

Drávaszög térképe

Kérdőív
tanulók

2.sz. melléklet

1.) Hova jártál, hova jársz általános iskolába? Közép iskola, főisk.

- magyar tannyelvű

- horvát tannyelvű

2.) Milyen nyelven beszéltek a családban?

- magyar

- horvát

3. Iskolán kívül milyen helyi közösségnek vagy a tagja ?

- sport

- számítógép

- zene

- néptánc

4.) Véleményed szerint a faluban milyen helyi közösségek képesek arra, hogy a fiatalokat összehozzák ?

5). szoktál e közösségi munkában részt venni, illetve szervezni?

igen

nem

6/B Ha igen, akkor milyen közösségi munkát végzel és hol ?

7.) Véleményed szerint a hagyományok ápolása, a néptánc, a népzene mennyire fontos szerepet játszik a faluban a közösségek összekovácsolódásában.

Egy 1-5 –ig terjedő skálán jelöld. (1=nem fontos, 2= kevésbé fontos, 3= közepesen fontos 4= fontos 5=nagyon fontos)

8.) Mennyire tartod fontosnak a magyarság tudatod megtartásában a néptáncot?

Egy 1-5 –ig terjedő skálán jelöld. (1=nem fontos, 2= kevésbé fontos, 3= közepesen fontos 4= fontos 5=nagyon fontos)

9.) Mit teszel a magyar hagyományok ápolása érdekében.

10). Hova jársz kikapcsolódni, és hova járnál szívesen

- bál

- bál

- disco

- disco

- táncház

- táncház

3.sz. melléklet

2. kérdő ív pedagógusoknak

(szakdolgozat céljából)

1. Véleménye szerint a faluban milyen helyi közösségek képesek arra, hogy a fiatalokat összehozzák az iskolán kívül?

2. Mennyire tartja fontosnak a magyarság tudat megtartásában a néptáncot?

Egy 1-5 –ig terjedő skálán jelöld. (1=nem fontos, 2= kevésbé fontos, 3= közepesen fontos 4= fontos 5=nagyon fontos)

3. Használja e valamilyen formában a néptánc, népdal, népi gyermekjátékokat óráján, ha igen milyen keretek között?

4. Milyen hagyományőrző tevékenységet ismer, melyekkel foglalkozik, használja munkájában ?

5. Ön szerint néptánc milyen pedagógiai szerepekkel bír a tanulók nevelése szempontjából?

6. Gyermekek, szülők aktivitása a pályája során...

(aláhúzandó)

nem változott

Érdeklődőbbek lettek

Passzívabbak lettek

7. Ön szerint mi az oka a tanulószám csökkenésének, milyen megoldásokat gondol?

8. Mennyire tartja fontosnak hogy a tanulók foglalkozzanak a néptáncal, néptánc csoportba táncoljanak?

Egy 1-5 –ig terjedő skálán jelöld. (1=nem fontos, 2= kevésbé fontos, 3= közepesen fontos 4= fontos 5=nagyon fontos)

4.sz. melléklet

Kérdőív

egyesület vezetőinek

Milyen kulturális tevékenység van a drávaszögben?

Milyen kulturális csoportokat vezetysz?

Hány felnőtt és gyermeket nevelsz?

Munkádban mit tartasz a legnagyobb eredménynek?

Milyen szerepet tölt be a néptánc a fiatalok életében?

Mi okozza a fiatalok iskola választását, beolvadás?

Milyen megoldásokat látsz a magyarság megtartásában?

Milyen akadályok vannak a megvalósításhoz?

Az együttes és a kultúregyesület milyen céllal alakult meg (alapító okirat)?

Fenállás óta változott-e az igény a néptáncra?

Miért tartják fontosnak a helyi és a környékbeli fiatalok hogy táncoljanak, változott-e a táncosok viszonya a néptáncal? Hozzá állás, aktivitás stb.

Milyen pozitív hatásait látod a minden napokban a iskolában?

A néptánc hiánya a csoport hiánya mit jelentene.

Állam támogatja-e valami formában a kultúr csoportok működését, fent tartást ruhákat, utazást miből oldják meg?

Mi a tapasztalatod az olyan magyar településeken ahol nincs tánc vagy kulturális csoport ugyan olyan összetartóak-e mint itt Csúzán?

Milyen jövő képet látsz?

A faluban élő magyar fiatalok akik már nem beszélnek a nyelvet, vagy horvát iskolába jár, érdeklő-e a néptánc, tetszik-e nekik? Esetleg van-e olyan példa hogy beszélni nem de táncolni tanult? Tudsz-e példát a beolvadás visszafordulására.